

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1897. Andra Kammaren. N:o 25.

Onsdagen den 7 april.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet.

§ 1.

Herr statsrådet m. m. friherre *L. Åkerhielm* aflemnade Kongl. Maj:ts proposition angående pension å allmänna indragningsstaten åt e. o. professoren *G. Dillner*.

Denna proposition bordlades.

§ 2.

Herr talmannen anmälde härefter till fortsatt behandling statsutskottets utlåtande n:o 40, angående föreslagna jernvägsanläggningar för statens räkning.

Deraf förekom nu i ordningen *punkten 4*, deri utskottet hemställt, *Om anläggning af en statsbana från Göteborg till Svinesund icke måtte vinna Riksdagens bifall.*

Reservationer emot denna utskottets hemställan hade anmälts:

af herr *Lundeborg* och hans förutnämnde medreservanter, hvilka yrkat:

4:o att Riksdagen — under det af Kongl. Maj:t föreslagna förbehåll — må besluta anläggning af en statsbana från Göteborg öfver Kongelf, Ucklum och Uddevalla till Svinesund samt till påbörjande af denna bana för år 1898 anvisa 2,750,000 kronor, med rätt för Kongl. Maj:t dels att närmare förordna om de orter, jernvägen bör genomgå, dels ock att låta af det anvisade beloppet förskottsvis under innevarande år af tillgängliga medel utanordna 750,000 kronor;

samt af herr *Månsson*.

Andra Kammarens Prot. 1897. N:o 25.

Om anläggning
af en statsbana
från Göteborg
till Svinesund.

(Forts.)

Efter uppläsande af utskottets hemställan anförde:

Herr Ljungman: Beträffande det nu föreliggande förslaget torde af Kongl. Maj:ts proposition vara klart, att det i hufvudsaklig mån afser att bereda en ökad samfärdsel mellan de förenade rikena och särskildt bidraga dertill, att *Norges* samfärdsel med nordeuropeiska fastlandet skulle allt framgent komma att gå öfver Sverige och på ett sätt, som vore mera tillfredsställande än det nuvarande, derigenom att en betydlig tidsbesparing komme att ega rum. Då det sålunda är klart, att det genom förslaget antagande skulle beredas Norge en synnerligen väsentlig förmån, så finnes intet skäl att antaga, att icke norska stortinget skulle besluta att bygga till mötes de få kilometer af det hela, som falla på norsk sida — det är, som bekant, blott 5 kilometer.

Hvad återigen det fallet beträffar, att förslaget icke vunne Riksdagens bifall, är det helt visst, att Bohuslän då mycket länge komme att få vänta på att erhålla den önskade jernbanan. *Dels* skulle det blifva mycket svårare för ett enskildt bolag att kunna utverka det behöfliga tillmötesgåendet från norsk sida, enär ett enskildt bolag icke kan erbjuda samma förmåner som staten, och *dels* skulle, om enskilde måste bygga denna bana, de otvifvelaktigt blifva tvungna att använda starkare stigningar, skarpare krökningar och billigare öfverbyggnad; och under sådana förhållanden blefve tidsbesparingen ingen eller så ringa, att förmånen för Norge i afseende på samfärdseln med utlandet icke blefve synnerligen stor. Det är äfven gifvet, att under sådana förhållanden skulle de intressen i Norge, som påyrka att förbindelseleden skulle dragas genom Bullaredalen, vinna ökad kraft att göra sig gällande; men för Bohuslän erbjuder denna senare linie icke samma ekonomiska fördel som den vestra linien, hvilken går genom folkrikare trakter, som erbjuda vida mer möjlighet att utvecklas till större betydnet.

Hvad mig sjelf beträffar, skall jag icke strö mycket blommor till framhållande af den egna hemortens ekonomiska förträfflighet, då det ju är klart, att hvar och en, som mycket önskar en jernväg, gerna vill på allt sätt förord den, och att man här i kammaren är så van vid dylika förord, att man nog ej fäster synnerligt afseende vid dem. Emellertid synes det vara gifvet, att, om denna bana kommer till stånd, den skall, liksom alla andra jernvägslinier i trakter, som förut saknat jernvägar, föra med sig ekonomisk utveckling; och utan tvifvel komma genom banans anläggning kraftigare näringsverksamhet och hvarjehanda industriella anläggningar att uppstå, hvilka skola tillföra banan växande trafik. Det är äfven antagligt, att det skulle uppstå bibanor, som skulle bidraga till att resultatet blefve allt mer tillfredsställande.

Hvad nu regeringens förslag till liniens riktning beträffar, så anser jag mig böra anmärka, att det alternativ i södra Bohuslän, som omtalas i den kongl. propositionen, nemligen linien öfver Stenung, med hänsyn till den *framtida* utvecklingen långt ifråu medför förmåner motsvarande dem, som erbjudas af den utaf Kongl. Maj:t föreslagna linien öfver Ucklum, enär de intressen, som skulle tillgodoses genom

nämnda Stenungslinie, fullständigt kunna vinna, hvad de åsyfta, genom ^{Om anläggning} en *bibana*, som naturligtvis kan byggas på mycket billigare sätt än ^{af en statsbana} hufvudlinien, under det att de intressen, som tillgodoses genom den ^{från Göteborg} östra linien, blott kunna främjas genom att sjelfva hufvudlinien drages ^{till Svinesund.} öster om Stora Hällungen. Det ligger nemligen vikt på, att man får en bibana från Ucklum upp till det vattenfall, som Göta elf gör vid Ström, der det redan uppstått ganska betydande industriella anläggningar och en ytterligare utveckling synes antaglig.

(Forts.)

På grund af hvad jag nu yttrat, skall jag be att, med hänsyn äfven till den af mig i ämnet väckta motion, få hemställa om bifall till det från herr Lundeberg m. fl. ledamöter af Första Kammaren härrörande förslag, som tryckt utdelats här i kammaren och är så lydande: »att Riksdagen — under förutsättning att, för anknytning af nedan nämnda svenska statsbana med det norska järnvägsnätet, från norsk sida beslut fattas om anläggande af järnväg från riksgränsen vid Svinesund till lämplig punkt å norska sydbanan, samt under förbehåll att de i statsrådsprotokollet öfver civilärenden den 26 februari 1897 för den föreslagna banan från Göteborg till Svinesund angifna villkor om kostnadsfri upplåtelse af mark m. m. iakttagas — må, med uttalande, i anledning af herr J. M. Ekströmers motion, att arbetets utförande måtte under behöflig kontroll verkställas med tillämpning af entreprenadsystemet, der så med fördel för staten kan ske, besluta anläggning af en statsbana från Göteborg öfver Kongelf, Ucklum och Uddevalla till Svinesund samt till påbörjande af denna bana för år 1898 anvisa 2,000,000 kronor, med rätt för Kongl. Maj:t dels att nämre förordna om de orter, järnvägen bör genomgå, dels ock att låta af det anvisade beloppet förskottsvis under innevarande år af tillgängliga medel utanordna 750,000 kronor.»

Herr Sjö: Det förhåller sig på samma sätt med denna järnvägsfråga som med den föregående, nemligen frågan om Krylbo—Örebro-banan, att den befinner sig i ett så outredt skick, att man ej gerna inom utskottet kunnat, huru gerna man än velat, hemställa om bifall till Kongl. Maj:ts förslag. Herrarne se litet hvar, att äfven här många förslag hafva framkommit, och att hvar och en förordar den linie, som han finner vara mest angelägen att få. Jag tror fördenskull, att det icke alls skulle skada, om äfven denna fråga finge ligga till sig, om jag så får säga. Ty skall Riksdagen besluta en järnväg mellan Göteborg och Svinesund, är det alldeles tydligt, att man icke skall stanna vid Svinesund. Men frågan om fortsättningen är ju något, som ännu är outredt och oafgjordt. Och att Norge svarat undvikande på denna fråga, kan ingen mycket undra öfver, ty det är alldeles säkert, att, derest frågan, sådan den af Kongl. Maj:t är framlagd, nu bifalles, normmännen komma att intaga en sådan ställning, att de alltför starkt tillgodose sina egna intressen. Detta hafva normmännen i allmänhet en tendens att göra, och det till den grad, att det icke synes vara godt, vare sig för oss svenskar eller några andra, att med dem komma till någon uppgörelse, utan att de skola hafva särskild fördel deraf. Normmännen äro ju intresserade i Dalslandsbanan, och detta är förhållandet med såväl enskilde som norska staten. Detta

Om anläggning gör sitt till, att de vilja tillförsäkra sig allt hvad de kunna; det kan
af en statsbana man ej heller undra öfver, ty de äro ett verkligt praktiskt folk i det
från Göteborg hänseendet, att de förstå att tillgodose sina egna intressen. Och det
till Svinesund. komma de här i tillfälle att göra, särskildt om vi, som sagdt, icke

(Forts.)

göra upp med dem, innan vi besluta att bygga jernvägen. Detta har för mig varit ett talande skäl, hvarför jag icke har kunnat vara med om att tillstyrka denna jernvägs byggande.

Det spelar för öfrigt sannerligen en icke liten roll att nu anslå en sådan summa, mellan 16 och 17 millioner, som här är i fråga. Vi skulle sannerligen komma att taga icke liten arbetskraft från jordbruket och andra näringar, om vi nu skulle anslå medel till denna jernväg utom till den, som redan är beslutad. Dertill kommer Uddevalla—Herrljungajernvägen, till hvilken Riksdagen väl, efter hvad jag antager, kommer att i enlighet med utskottets hemställan bevilja medel. Och jag hemställer fördenskull, om det icke vore tillräckligt, att Riksdagen denna gång håller sig till hvad utskottet i fråga om nya statsbanor här föreslagit; och det är fördenskull, som jag anhåller att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Collander: Herr talman, mine herrar! I olikhet med frågan om de två föregående banorna, som regeringen föreslagit, är den nu föreliggande frågan ganska enkel. För de båda banor, som vi på förmiddagen diskuterade, voro olika rigtningar föreslagna, och man var i ovisshet om, hvilken rigtning som var den lämpligaste. Och der spelade på samma gång den viktiga omständigheten in, att äfven förvarssynpunkten måste tagas i betraktande. Några dylika omständigheter föreligga icke i fråga om den nu förevarande banan, ty man är öfverens om dess rigtning på den svenska sidan, och någon särskild hänsyn till försvarsfrågan behöfver man ej heller taga. Alltså är den af olika beskaffenhet mot de begge andra.

Nu har utskottet vid sitt afstyrkande af den kongl. propositionen fäst sig vid de tvenne hufvudpunkter, som äfven spelat in i fråga om de båda andra banorna. Den ena är fruktan för att ett alltför starkt engagerande af staten i jernvägsbyggande skulle menligt inverka på rikets finanser, och att ett forceradt jernvägsbyggande skulle draga alltför många arbetskrafter från jordbruket. Dessa påståenden hafva vi nu på förmiddagen debatterat, och man har äfven från dessa båda synpunkter ansett, att man borde gå något långsammare, än hvad Kongl. Maj:t i sin här föreliggande proposition om de tre banorna föreslagit. Man har därför äfven framställt förslag om att minska det anslag, som för nästa år begäres, på det att man skulle kunna hafva fria händer och banbyggnaden något långsammare kunna fortgå än Kongl. Maj:t föreslagit.

Men dessutom har det för utskottet funnits ett annat skäl för afstyrkande, och det har varit detta, att en nödvändig förutsättning icke förefunnits, nemligen den förutsättningen, att man — då denna bana ju skulle blifva en fortsättning af vestkustbanan och förenas med norska statsbanesystemet — bort hafva någon säkerhet för tillmötesgående från norsk sida, i det att ännu ej något beslut af stortinget i denna fråga föreligger. Detta är naturligtvis ett skäl, som är talande.

För min del är jag lika mycket öfvertygad som Kongl. Maj:t i ^{Om anläggning} sitt förslag att, om blott denna bana blir byggd, kan man med full ^{af en statsbana} visshet förutse, att Norge bygger denna förbindelseled, ty den är för ^{från Göteborg} Norge af alldeles utomordentlig vikt. Hela Norge får inverkan af ^{till Svinesund.} den snabbare postgång till kontinenten, som genom den kortare väglängden kan erhållas, och på samma gång genom det förstklassiga byggnadssättet, som kan medgifva större hastighet, så att man för hela Norge kan erhålla 3—4 timmars kortare postgång. Detta är en ytterst viktig sak; och därför kan man ju vara fullt trygg om, att normmännen äro alltför klarsynta i det fallet för att låta sig påverkas af den tillfälliga förlust, de på de penningar, som äro nedlagda i Smaalenenes—Dalslandsbanan, skulle lida i följd af den nya jernvägsbyggnaden. Några pretentioner från det hållet, som kunna anses berättigade, kan man ej säga förefinnas. Denna Dalsland—Smaalenenesbana tillkom vid tidpunkten för Bergslagsbanans anläggning år 1878. Då funnos icke Vestkustbanans trenne delar byggda. Alltså, då norska staten och norska medborgare liksom svenska tecknade penningar i båda dessa banor, fans icke någon förutsättning, att man af denna genomgångstrafik skulle skörda tillräcklig vinst för att börja detta företag; den frågan stod helt och hållet olöst. Då kan man ju icke säga att, om detta sedermera kommit till, någon spekulation kunnat derpå grundas. Dessutom har svenska staten ju i detta fall medgifvit ett millionsanslag utan återbetalningsskyldighet, förutom under vissa förbehåll, då deremot till Bohusläns bana, som skulle blifva konkurrerande, landstinget erbjudit sig att lemna fri jord för bortåt en million kronor. Det är således alldeles motsatta förhållanden.

Emellertid bör denna sak ses icke endast från bohuslänsk synpunkt, hvilket är ett sekundärt intresse, utan här föreligger i främsta rummet ett statsintresse — alldeles som vid Krylbobanan, ty enligt min åsigt finnes der likaledes ett fullständigt statsintresse, medan det lokala intresset kommer först i andra rummet — det statsintresset nemligen, att staten skall hafva i sin hand de stora förbindelselederna.

När man lägger dessa i ett enskildt intresses hand, draga visserligen de, som representera detta intresse, nytta deraf; så är det t. ex. med Bergslagsbanan, som naturligtvis skötes till förmån för dem, som äro intresserade deri. Men allmänheten, som står utanför, far illa af det.

Nu har det för Bohuslän varit ganska svårt att bygga en egen bana därför, att man haft å ena sidan ett intresse i Göteborg och å andra sidan ett intresse i Fredrikshald, som båda äro alldeles motsatta det förra. Det har, säger jag, varit ganska svårt för länet att kunna åstadkomma denna egna kommunikationsled, som i lokalt hänseende naturligtvis är i hög grad eftersträfvansvärd för länet. Detta har emellertid nu återigen ändrats ganska betydligt, sedan man genom den erfarenhet, man kommit till vid Vestkustbanan, sett, att der finnes en trafik, både lokal och genomgående, som lemnar full afkastning å kapitalet.

Om nu staten ej skulle bygga denna bana, oaktadt dess fördelar för staten äro så i ögonen fallande, måste naturligtvis länet sträfvä efter att på annan väg få sitt intresse fylldt. Det måste då naturligtvis

Om anläggning af en statsbana från Göteborg till Svinesund.

(Forts.)

komma att fyllas på ett mycket mindre fullständigt och tillfredsställande sätt, hvad banbyggnaden beträffar, än om staten för sina ändamål skulle utföra denna byggnad. Då inträffar det naturligtvis, att, när länet söker koncession på att få en sådan bana, staten, som den alltid gör, förbehåller sig rätt att lösa banan. Om staten sedan skall begagna denna rätt likasom vid Vestkustbanan, får staten visserligen betala mera, än den behöft göra, om den själf byggt likadant, men detta är dock något öfvergående. Men hvad staten icke får, då den återlöser en af länet byggd bana, det är ett lämpligt byggnadssätt, hvad lutningar och dylikt beträffar; och det är något, som icke kan repareras, då byggnaden en gång icke verkstälts på det för statens ändamål lämpligaste sättet.

Om man nu, som sagdt, ser saken ur den synpunkten, att här föreligger ett verkligt statsintresse och först i andra rummet ett naturligt intresse för länet att få ett sitt kommunikationsbehof fylldt, tycker jag, att man borde kunna ena sig om det af herr Ljungman framställda förslaget, helst här icke föreligger någon tvist om olika riktningar eller dylikt och då man går i den rätta riktningen att icke bygga för fort utan bygga vackert samt, på sätt den förste talaren föreslog, härvid fäster det vilkor, hvars obefintlighet vållat betänksamhet hos statsutskottet att nu tillstyrka saken, det nemligen, att Norge möter med en förbindelseled, så att man icke löper någon sorts risk — ty det är naturligtvis af vikt, att ett sådant beslut fattas. Det är ju alldeles gifvet, att för det län, jag tillhör, skulle det vara en stor glädje, om ett steg i den riktningen kunde tagas.

Jag ber att få erinra om, att vi i vårt län hafva varit vanlottade på detta den nya tidens vigtigaste kommunikationsmedel. Vi hafva under alla år, sedan staten började bygga stambanor i olika delar af landet, tåligt fått vänta, men vi hafva liksom andra delar af landet fått bidra till den annuitet, som statsbanorna till en början ej kunde gälda, utan att hafva fått någon bana. Om man nu säger: »kunna ni icke hafva tålmod och vänta; man kan ju uppskjuta saken», så ber jag få påminna, att vi väntat i öfver fyrtio år. Således är det en billig begäran, om vi säga: »låt oss få frågan löst på det sätt, att man börjar vackert», helst då man härtill sätter detta vilkor, som kanske fördröjer byggandet ett eller annat år.

Jag har naturligtvis från mina länsbor fått mottaga flera adresser, som jag icke vill trötta kammaren med att uppläsa, men jag ber blott att få tillkännage, att intresset inom mitt län är stort och lifligt för att få denna lifsfråga löst. Jag vågar därför anhålla om en välvillig behandling af frågan, och ber att få ansluta mig till det af den förste talaren väckta förslaget.

Herr Baaz instämde häruti.

Herr Pehrson i Törneryd: Herr talman! Den näst föregående talaren har sagt, att den föreliggande jernvägsfrågan enligt hans förmenande skulle vara af mycket enklare beskaffenhet än de tvenne likartade frågor, kammaren behandlade under förmiddagens plenum. För min del vågar jag vara af annan åsigt. Det har redan af herr Sjö

blifvit till en del framhållet, huru viktigt det är att, när denna bana^{Om anläggning af en statsbana från Göteborg till Svinesund.} beslutas, man skall på förhand hafva frågan utredd i hela dess vidd; och dertill hör väl i främsta rummet, att man vet, på hvad sätt man kan anknyta denna jernväg till det norska jernvägsnätet.

(Forts.)

Nu förmenade den förste talaren, herr Ljungman, att man skulle lösa den knuten på det sättet, att, i likhet med hvad ett tryckt plakat här innehåller, man skulle fordra att, innan svenska staten bygger sin jernväg, skulle uppgörelse vara gjord med Norge om anknytningen dit. Ja, det kan ju vara lätt att här yttra, men jag undrar, om någon af herrarne vill tro, att det är lika lätt att i verkligheten utföra. Den norska staten är intresserad i Dalslandsbanan med ett belopp af en och en half million kronor; Fredrikshalds stad har i den banan satt in nära en half million — 490,000 kronor — och enskilde aktietecknare i Norge hafva en ganska betydlig del deri. Dessutom häftar denna bana i skuld till norska staten och till Fredrikshalds kommun samt enskilde med restantier — låtom oss märka *restantier* — till ett belopp af 324,400 kronor. Nu är det väl icke obekant för någon, att man i Norge framställer det positiva påståendet att, för den händelse Sverige skulle besluta sig för att bygga en bana mellan Göteborg och Svinesund och denna bana också skulle vinna anslutning till det norska jernvägsnätet, det äfven skulle vara svenskarne förbehållet att hålla Norge skadeslöst för dess insats i Dalslandsbanan, och krafven äro så bestämda i det hänseendet, att de till och med säga och hoppas, att det icke skall finnas en norsk regering, som icke skall ega den fastheten att säga nej till hvarje förslag om anknytning, för den händelse Sverige icke vill hålla Norge skadeslöst för dess intresse i Dalslandsbanan.

En liten detaljfråga, som tillhör denna sak, skall jag äfven be att få omnämna. Vid en eventuel sammanslutning emellan den svenska banan och det norska jernvägsnätet har man att öfvergå ett vattendrag vid Svinesund, öfver hvilket skall byggas en bro, som torde kräfa en icke obetydlig kostnad. Hvem som skall vidkännas denna kostnad, derom får man intet besked och derom finnes ingen utredning åtminstone i den kongl. propositionen. Men hvad man vet, det är att svårigheter i många afseenden skola skola yppa sig för att få en uppgörelse till stånd med norrmännen, och jag hemställer under sådana förhållanden, om det icke vore rättast, att den svenska regeringen först hade den delen af frågan utredd, innan den för andra gangen lägges fram för svenska Riksdagen.

För min del vågar jag tro, att denna jernväg kommer att i sinom tid byggas af svenska staten, men jag vågar också tro, att Riksdagen icke nu skall besluta denna bana utan se tiden an, dels för att få något anstånd, så att man icke skall ytterligare komma in i ett forcedratt jernvägsbyggande och dels för att få de detaljfrågor, som jag nyss vidrört, utredda af regeringen.

Det är hufvudsakligen på dessa skäl, herr talman, som jag ber att få yrka bifall till statsutskottets förslag, som i sjelfva verket ingenting annat är än ett afstyrkande för närvarande af Kongl. Maj:ts proposition.

Häruti instämde herrar *Svensson* i Karlskrona och *Sjöberg*.

*Om anläggning
af en statsbana
från Göteborg
till Svinesund.*

(Forts.)

Herr Holmlin yttrade: Herr talman, mine herrar! För såvidt jag har mig bekant, är det första gången som landskapet Bohuslän träder fram för Andra Kammaren och Riksdagen med anhållan om hjälp i en sin egen angelägenhet. Det är egentligen landskapet Halland, som har gått före och som har varit, om jag så får säga, vår förespråkare. Det var förr i världen för många år sedan en allmän trossats, att en jernväg ingalunda kunde täfla med ångbatar, men då var det som Halland, med Karl Ifvarsson i spetsen, trädde fram för att öfvertyga världen om, att detta var en gammal osanning. Halland stod då ungefär på samma ståndpunkt som Bohuslän nu, och Halland erbjöd, såvidt jag är noga underrättad, en million kronor till staten, om staten ville bygga en längdbana genom Halland, men trots det stora inflytande, som Karl Ifvarsson hade, svarade svenska Riksdagen nej. Efter åtskilliga om och men och efter åtskilligt arbete byggde halländingarne sjelfva sin bana, och huru detta i ekonomiskt hänseende slog ut, skall jag be att få påpeka genom ett litet exempel från Bohuslän. Göteborgs och Bohusläns landsting tecknade nemligen i den nordligaste tredjedelen af banan eller linien Varberg—Göteborg 100,000 kronor. Inom 1½ år efter banans invigning fick landstinget hvarje år 6 procent på detta belopp, och när sedermera staten, begagnande sig af sin lagliga rätt, inlöste banan, så fick landstinget icke blott sina 100,000 kronor tillbaka utan derutöfver 22 procent eller 22,000 kronor. Det har således visat sig att Hallands jernväg trots den gick längs med hafvet och hade att täfla med ångbåtskommunikationerna, dock bestått ovanligt bra i denna täflan. Det är detta lyckliga utslag, som också hos bohusländingarne väckt hoppet om att äfven Bohuslän en gång skulle få detta outhärliga kommunikationsmedel, ty vi måste alla erkänna att hvarken åkerbruk, industri eller annat kan reda sig i Sverige utan jernvägskommunikationer. Erfarenheten gifver allt mer och mer vid handen, att det är alldeles för dyrbart för ett land att vara af med detta kommunikationsmedel, och, sorgligt att omtala, intager Bohuslän med sin jemförelsevis täta befolkning af rikets 24 län den föga afundsvärda platsen af n:o 24, hvad jernvägar beträffar. Norrland och Gotland hafva gått långt framför oss. Är då Bohuslän till den grad fattigt, är dess befolkningen så dådlös, eller hvarför befinner sig Bohuslän i denna sorgliga ställning, som för hvarje år som går utan att vi hafva jernväg, blir allt sämre och sämre?

Jag skall tillåta mig att berätta om en liten historia, som timade på gränsen emellan Blekinge och Småland 1645 vid freden i Brömsebro; den är icke så lång. Det var, såvidt jag vet, första gången, som det lyckades svenskarne att grundligt klappa om danskarne, och freden blef derefter slutet i Brömsebro. Ställningen var sådan mellan danskarne och svenskarne, att fredsunderhandlarne icke vågade träffas ansigte mot ansigte, utan den franske ambassadören gick som ombud emellan dem. Axel Oxenstierna var fredsunderhandlare på den svenska sidan. Utom Jemtland, Gotland och Herjeådalen kräfde svenskarne Halland, men danskarne stretade emot. Axel Oxenstierna sade då: »Vill ni icke afstå från Halland, så öfverlemna i stället Viken» (som är det gamla namnet på Bohuslän). »Viken», förklarade danskarne, »är så godt som halva Norge. Det kan aldrig komma i fråga.» Vi

veta också, att danskarne öfverlemnade Halland, och Viken, som skulle vara så godt som halfva Norge, fick tillhöra Norge.

Nu är det förtretligt för oss bohuslänningar, att halländingarne hafva fått sin bana och att den har burit sig så utmärkt väl, att staten funnit det förenligt med sitt intresse att öfvertaga den, medan vi icke hafva någon jernväg; men komma vi in i Norge och Smaalenene, som icke är fruktbarare och som i folkrikedom är oss betydligt underlägset, så bestå de sig der med två jernvägar. Bohuslän har fått den sorgliga lotten, att, hvad jernvägar beträffar, vara Afrikas hvita fläck. Att detta har smärtat oss, det må väl ingen undra öfver.

Men, säger man kanske: hvarför bygga ni icke sjelfva? Ja, det kan nog vara alldeles riktigt, men jag talar absolut sanning, då jag säger, att i och med detsamma som staten öfvertog vestkustbanan, det har blifvit betydligt svårare för oss att kunna bygga någon bana. Jag har talat med hundratals affärsmän i Göteborg, och de hafva alla förklarat, att från den stunden, då staten öfvertog vestkustbanan, kan det icke vara fråga om att taga några aktier i en Bohuslänsbana, därför att, om en sådan bana bure sig, så skulle staten taga den, men, om den icke bure sig, så skulle staten icke taga den, och således kunde det aldrig blifva någon affär. Den enskilda verksamheten — det är verkligen tråkigt att ställningen är sådan — har redan länge, i 13 à 14 år, sökt arbeta för saken med egna krafter, men förgäfvets. Landstinget och hushållningssällskapet hafva fattat det ena beslutet efter det andra, men ändå stå vi, smärtsamt nog, på samma ståndpunkt. Landstinget har erbjudit sig att, likasom skedde i Halland, lemna fri jord, ett anbud som är värdt ungefär 1,000,000 kronor. Nu säger statsutskottet, att detta är för litet bidrag, och säger till och med, att ett landstingsbeslut af 1892 tyder på benägenhet för ännu större uppoffringar; men jag vill då i förbigående säga, att det beslutet handlade om aktieteckning och icke om bidrag, och denna aktieteckning af 7,000 kronor per kilometer höjdes 1886 till 11,000 kronor per kilometer, ifall Riksdagen icke ville begagna sig af erbjudandet af fri jord. Ja, för närvarande står frågan ganska sorgligt. Landstingets beslut är gällande för blott i år, ty det heter i 1892 års beslut, att erbjudandet af fri jord gäller endast under förutsättning, att beslut om banans anläggande är fattadt före 1897. Under tiden blir ställningen i Bohuslän allt sämre och sämre, och jag vill påpeka — ehuru jag knappt behöfver det för er, som äro gamla och förfarna män — huru svårt det är för de bohuslänska fiskerierne, som naturligtvis kräfva snabba kommunikationer, och skall tillåta mig att berätta ett enda litet faktiskt exempel härpå. För ett par, tre år sedan gick sillen tidigare till i norra Bohuslän än i det södra, och då är sillen dyr i Göteborg. Två skutskeppare passade då på att lasta i sill i Fjellbacka för att segla med den till Göteborg och der göra en god affär. De gifvo sig i väg samt voro nöjda och belåtna, men så kommo de till den stora fjärden Soten, som är en fruktansvärd buse i Bohuslän, en fjärd, som är öppen tre mil. Der uppstod då en stark vestan, så att det, äfven om man hade velat våga lif och egendom, var omöjligt att gå öfver Soten. Tre dagar och tre nätter stormade det, och skepparne refvo sina hårtestar af hufvudena, ty efter de tre dagarne var sillen

Om anläggning
af en statsbana
från Göteborg
till Svinesund.
(Forts.)

Om anläggningoduglig till människoföda. Detta blef deras ruin, och deras jakter måste af en statsbanasedan säljas på exekutiv auktion.

från Göteborg
till Svinesund.

(Forts.)

Sådana exempel skulle naturligtvis kunna upprepas i oändlighet. Jag skall dock blott taga ett enda exempel till, och detta i fråga om industrien. Det är klart, att Bohuslän har liten eller ingen industri, ty dertill fordras i våra dagar de bestämda kommunikationer, som kallas jernvägar. Vi hafva en enda fabrik, nemligen trämassefabriken Munke-dal. Den har fått utgifva 26,000 kronor årligen för skjuts förutom 3,000 kronor för att få daglig postgång. Nu har fabriken använt 120,000 kronor till anläggande af en egen jernbana och hoppas att förtjena in denna bana, innan Bohuslän får sin längdbana. Detta bevisar huru dyr transporten der är. Det är därför som inom Bohuslän den önskan och den tanken sprider sig allt mer och mer att vända sig till rikets församlade fäder för att beklaga sig, tala om den sorgliga ställning, som för närvarande är rådande, och framställa en ödmjuk bön om hjälp i det svåra betrycket. Det är sorgligt nog, att vi i år haft missväxt till lands, och herrarne veta nog, att vi äfven haft missväxt till sjös. Kommer nu härtill denna misräkning med afseende på jernvägen, så blir stämningen ännu mera nedslagen.

På grund af detta skall jag be att få framställa en vördsam bön från Bohuslän, att herrarne nu måtte fatta ett beslut. Bestämman vilkoren och bestämmen tid och sådant sjelfva, vi hoppas dock att herrarne måtte behjerta Bohusläns ställning; och därför tillåter jag mig att nu yrka bifall till det förslag, som här förut blifvit framställt.

Herrar *Andreasson* och *Johansson* i Dingle förklarade sig instämma med herr Holmlin.

Herr *Pegelow*: Herr talman, mine herrar! Den debatt, som i förmiddags fördes om Krylbo—Örebro-linien, synes mig i mångt och mycket kunna tillämpas jemväl med afseende å den nu på tal varande banan genom Bohuslän. De skäl, hvar på utskottet stödt sitt afstyrkande utlåtande, äro nemligen till större delen gemensamma för båda linierna. Bland dessa skäl var det, som på mig gjorde det största intrycket, det, att ett forceradt jernvägsbyggande skulle hafva ett ogynnsamt inflytande på arbetsmarknaden. Så vidt jag kan se, har detta skäl nu till stor del förfallit genom det beslut, som kammaren i dag fattat angående linien Krylbo—Örebro. Derigenom har ju redan sketten inskränkning, och skulle kammaren nu dessutom bifalla ett mindre anslag än det af Kongl. Maj:t begärda för Bohuslänsbanan, så blir ju jernvägsbyggandet ytterligare inskränkt och de banor, som samtidigt skulle komma att byggas, blefve endast Norrlandsbanan samt Bohuslänsbanan, den sist-nämnda jemväl allenast med det mindre anslaget. Den arbetsstyrka, som för dessa företag skulle erfordras, skulle ej komma att uppgå till mer än 2,000 man, och mindre antal kan man väl ej tänka sig att statens jernvägsbyggnader under några förhållanden skulle komma att använda, om beslut om fortsättande af jernvägsbyggandet kommer att fattas. Detta skäl synes mig därför helt och hållet hafva förfallit.

Den bana, hvarom nu är fråga, eger dels en lokal betydelse och dels betydelse såsom en genomfartsväg till Norge, om nemligen en för-

bindelse med den norska sydbanan kommer till stånd. Hvad banans ^{Om anläggning} lokala betydelse beträffar, så har denna redan af föregående talare ^{af en statsbana} blifvit kraftigt framhållen. Om man studerar den svenska allmänna ^{från Göteborg} jernvägsstatistiken, skall man finna, att Göteborgs och Bohus län har ^{till Svinesund.} minsta banlängden i förhållande till invånareantalet af alla Sveriges län, och jemför man bansträckan med arealen, så står länet väl ej sist, men intager dock platsen n:o 21 bland rikets 24 län. Länet är således i hvarje fall ytterst vanlottadt på jernvägar, och tager man medelproportionalen mellan ofvannämnda båda faktorer, invånareantalet och arealen, kommer länet att stå allra sist. Detta län har dock en talrik och idog befolkning, som idkar dels jordbruk och dels fiske, hvilka båda näringar med afseende på länets folkmängd skulle kunna gifva en bana, lät vara att den blefve allenast en lokalbana, en riklig trafik. Jag skulle därför våga göra det påståendet, att, äfven om banan — hvilket dock är orimligt — antages skola stanna vid Svinesund, så att ingen förbindelse med det norska stambanenätet komme till stånd, denna bana i alla händelser vore motiverad.

Om nu banan skulle stanna vid att blifva en lokalbana, så vore det naturligtvis vigtigast, att den utfördes på enskildt initiativ med understöd af staten, men det antagandet, att någon förbindelse med det norska jernvägsnätet icke skulle komma till stånd, måste väl dock redan från början tillbakavisas såsom orimligt. Bygges denna bana, kommer den ju under alla förhållanden att blifva en fortsättning på den af staten inköpta vestkustbanan, och i följd häraf och äfven på de skäl, jag i förmiddags framhöll med afseende på Krylbobanan, bör jernvägen genast utföras såsom statsbana. Det kan, såsom jag i förmiddags anförde, icke vara riktigt att låta enskilda först bygga en bana med tanke på att staten sedan skall lösa in den.

Denna bana är visserligen icke mera än 30 kilometer kortare än vägen öfver Mellerud och Fredrikshald, men, mine herrar, vi få icke räkna blott med mätten på de med hvarandra jemförda banlinierna, vi få också tänka på liniernas beskaffenhet. Bergslagsbanan är nu visserligen en förstklassig bana, och därför kan man till Mellerud använda samma tåghastighet som på statsbanorna, men med Dalslandsbanan är så icke förhållandet. Bohuslänsbanan skulle dessutom blifva mera förstklassig än statsbanorna i allmänhet, i det att den skulle komma att föres med de tyngre räls, som nu hafva blifvit bestämda. Följden deraf blir, att maximitåghastigheten, som nu vid statsbanorna är bestämd till 75 kilometer i timmen, kan ökas till 90 kilometer per timme, och så hastigt kan man icke gå på de nu befintliga banorna, så att på detta sätt sker en ytterligare förkortning af vägen.

Det hufvudsakligaste skälet, som statsutskottet och de, hvilka i afton fört statsutskottets talan, anført mot banan, är gifvetvis, att någon uppgörelse icke träffats med Norge om sammanknytningen. Ehuru det för mig icke synes vara förenadt med någon risk att det oaktadt fatta beslut i frågan, då det väl synes orimligt, att om den svenska banan slutar vid Svinesund, norska staten skulle i all framtid underlåta en sammanknytning, så kan det vara befogadt att vara försigtig vid beslutets fattande. Denna försigtighet synes mig emellertid vara till fulla iakttagen i den formulering till beslut, som blifvit af

(Forts.)

Om anläggningreservanternas i Första Kammarerna senast föreslagna, och hvartill herr af statsbanaljungman yrkat bifall.

från Göteborg
till Svinesund.

(Forts.)

Det torde ej vara skäl att vidare förlänga debatten, och jag begärde ordet endast för att jemväl å göteborgsbanken någon skulle yttra sig till förmån för banan. Jag får, herr talman, sluta med att biträda det af herr Ljungman framställda yrkandet.

Med herr Pegelow förenade sig herrar *Liljeholm, Melin, Hedgren, Wijk, K. G. Karlsson, Liljenroth* och *Wavrinsky*.

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet von Krusenstjerna: Säsom den siste talaren erinrade, har ju hufvudskälet, som utaf statsutskottet anförts mot bifall till den kongl. propositionen, förslorat sin betydelse genom det tillägg, som blifvit af reservanternas föreslaget och om bifall hvartill här blifvit framställt yrkande.

Anmärkningen rör, att man icke har anknytningen med Norge klar. Man har visserligen uttalanden från norska regeringen, att den är villig framlägga proposition för stortinget om en anknytning emellan en eventuel Bohuslänsbana och det norska stambanenätet och framlägga propositionen så tidigt, att banan kunde i Norge blifva färdig samtidigt med i Sverige eller innan utgången af 1901. Men norska regeringen har förklarat, att den, i saknad af nödig befunnen utredning, icke kunnat närmare uttala sig angående valet af linie eller om tidpunkten i vidare mån än jag angifvit. Ingen kan mer än jag beklaga, att man icke fatt ett bestämdare uttalande än detta, och jag tror mig icke träda granulagenheten för nära, då jag säger, att den konferens, som jag i slutet af förra året hade med vederbörande norska departementschef, gaf mig grundad anledning till det antagande, att för årets storting skulle framläggas proposition om en anknytningsbana från Svinesund till en lämplig punkt på Smaalenenesbanan, antingen vid Vik eller Bergs station — hvilkendera var en oafgjord fråga. Deraf blef emellertid icke någonting, närmast, tror jag, med anledning deraf, att departementschefen har varit och fortfarande är af sjukdom förhindrad att sköta sitt embete och att till följd häraf den utredning, som skulle hafva föregått, icke kunnat verställas.

Nu föreslås, för att afhjelpa detta obestämda uttalande, att Riksdagens beslut om anläggande af Bohuslänsbanan skulle fattas under förutsättning att för anknytande af nämnda bana med det norska stambanenätet från norsk sida skulle beslutas anläggandet af en jernväg från riksgränsen vid Svinesund till en lämplig punkt på norska sydbanan, och dermed är väl all nödig försigtighet iakttagen. Skulle således Riksdagen finna sig förhindrad att utan ett sådant förbehåll nu besluta bohusslänsbanan, så hoppas jag dock, att Riksdagen måtte besluta densamma med det här föreslagna förbehållet. Göres ett sådant förbehåll, har regeringen erhållit ett godt stöd vid sina förhandlingar med den norska regeringen, nemligen deruti, att svenska Riksdagen bestämdt har förklarat, att den icke vill veta af någon bohusslänsbana till någon annan punkt än Svinesund. För min del kan jag icke hoppas annat, än att resultatet af förhandlingarna med norska regeringen skall blifva godt; stödet för detta antagande är min tro på norrman-

nens eget sunda, praktiska förstånd. Jag kan nemligen icke föreställa mig annat än att norrmännen, då de se, att de kunna få en bana, deraf svenska staten bygger ej mindre än 190 kilometer och hälften af den erforderliga bron, ej skola tveka bygga den andra hälften af bron samt 4 å 5 kilometer af banan. För denna utgift få de 30 kilometer kortare förbindelse med Sverige, hvilken förbindelse är deras viktigaste utfartsväg till kontinenten. Men ej nog med att de få en kortare väg, vinsten i restiden blir än större derigenom, att den nya längdbanan blir byggd så, att det försenande, som är en oundviklig följd af trafikförhållandena på Dalslandsbanan, icke behöfver förekomma på den nya banan.

Jag säger, att jag ej kan tro annat än att det sunda praktiska förståndet skall förmå norrmännen att taga denna bana och icke afseende vid den opposition, som der naturligtvis skall förspörjas från de enskilda intressena, från Dalslandsbanan och från Fredrikshald. Och Riksdagen skulle, synes det mig, ej försämra sin ställning genom att göra beslutet beroende af ett sådant förbehåll. Antingen gå norrmännen in på att bygga en anknytningsbana från Svinesund till lämplig punkt på den norska sydbanan, och då är saken klar. Eller, om mot all förmodan, norrmännen skulle uppställa sådana villkor, som i tidningarna påyrkats under dessa jernvägsstridernas tider, och fordra, att den svenska Riksdagen utbetalade ersättning till Dalslandsbanans norska aktionärer och långifvare, ett anspråk, som jag antager ej kan tillgodoses från svensk sida, kan ej ett sådant villkor någonsin accepteras af regeringen, utan den måste i sådant fall underställa Riksdagen frågan, och då har Riksdagen fria händer. Sålunda synes mig — jag säger det ännu en gång — alla skäl tala för att, om Riksdagen ej vill taga banan utan förbehåll, Riksdagen åtminstone tager den med det föreslagna förbehållet.

Ett rent afslag skulle jag deremot på det högsta beklaga. Ett sådant skulle blott innebära uppskof, säger man. Men frågan vore dock fallen för denna gång. Märkligt talande skäl föreligga för denna bana. Skälen för att anlägga en statsbana äro desamma, som anfördes vid det så mycket omtvistade, men nu af de flesta såsom riktigt erkända vestkustbaneinköpet, eller att det ligger i statens intresse, att staten, och icke enskilda, har i sin hand de stora transitolederne mellan Sverige och främmande länder. Och de lokala intressena och de lokala förhållandena, som påkalla banan, äro så starka, att man med visshet kan förutse, att äfven denna bana skall blifva rentabel och staten sålunda icke förlora något. Det föreligger, såsom här i dag frambållits, för bohusläningarne ett stort behof af jernväg. Staten har mig veterligen icke offrat ett öre på jernvägar i Bohuslän. Bohuslän behöfver uppenbarligen jernväg, så för jordbrukets uppblomstring som för afsättning för en af Bohusläns hufvudnäringar, hafsfiskebedriften. Huru kraftigt intresset för jernvägen är inom Bohuslän, derom vittnar bäst jernvägsfragans historia derstädes, de ständiga försök, som sedan ett tiotal år gjorts för att åstadkomma en sådan förbindelse. Det är ett uttryck, som ofta blifvit missbrukadt till öfverdrift, men som här har sin fullaste giltighet, och det är, att denna bana är ett lifsvillkor för Bohuslän. Jag hoppas, att kammaren skall behjerta detta.

Om anläggning
af en statsbana
från Göteborg
till Svinesund.
(Forts.)

*Om anläggning
af en statsbana
från Göteborg
till Svinesund.
(Forts.)*

Herr Apelstam: Herr greve och talman, mine herrar! Jag hade ej tänkt uppträda i denna fråga, men då det här gäller förhållanden, som äro ganska analoga med dem, som äga rum i den provins, der jag är bosatt, anser jag mig böra yttra några ord i ämnet.

För de flesta af de ärade ledamöterna i denna kammar, åtminstone de äldre, lärer det vara nogsamnt bekant, huru stora svårigheter vi halländingar hade för att åstadkomma den för oss så viktiga kommunikationsled, som vestkustbanan utgör. Frågor derom voro ofta före här i Riksdagen, men de upptogos ej synnerligen välvilligt. Slutligen lyckades det genom energiske mäns ingripande att få den första delen, Helsingborg—Halmstad, färdig, men dermed tycktes också jernvägsbyggandet vara afslutadt. Emellertid kunde man sedermera fortsätta arbetet och kom omsider så långt, att man bildade äfven den andra länken, mellersta Hallands jernväg. Då fick äfven detta företag det understöd här i Riksdagen, att det erhöll ett statslån, dock först genom gemensam omröstning och med tillhjälp af den förseglade sedeln. Derefter ansågo äfven göteborgarne, att det var fråga om en för dem viktig angelägenhet, och de togo sig då saken an, så att slutligen banan blef fullbordad.

Ingen trodde, allraminst vi i vår landsort, att detta företag skulle blifva af den stora ekonomiska betydelse, som det blef. Det medförde ej blott en utveckling af affärslivet der nere, utan det blef rent af en rentabel affär. Detta öppnade ögonen för Riksdagens ledamöter, så att de fingo klart för sig, att det här vore fråga om en god sak, och man började tycka, att det varit oklokt, att ej staten från början utfört företaget. Riksdagen beslöt då för ett par år sedan, såsom herrarne minnas, att inlösa banan. Jag tror, att det var till stor fördel för staten, ehuru det ej sågs med blida ögon på våra orter. Staten har ej förlorat något på inköpet, tvärtom är det resultat, som uppkom efter första året, öfver all förväntan glänsande.

Nu är det samma förhållande med afseende å Bohuslän. En längdbana genom Bohuslän skulle efter mitt förmenande till och med blifva mera rentabel än den halländska banan. Halland har endast sitt jordbruk, der bedrifves ej i nämnvärd mån andra näringar, och följden deraf är, att det på den halländska banan är persontrafiken, som är af vikt, under det att godstrafiken är af mindre betydelse. I Bohuslän skulle det blifva ändå större persontrafik i följd af de mångenstädes belägna badorterna och andra förhållanden, och jag tror, att äfven godstrafiken skulle blifva större. Kan det då vara skäl, att Riksdagen afslår det föreliggande förslaget, för att möjliggöra för enskilda att åstadkomma denna jernväg och för att komma till samma ledsamma och sorgliga förhållanden, som rådde med afseende på hallandsbanan, der aktiejobberi med ty åtföljande obehagligheter förekommo i stor skala? Jag kan åtminstone för min del ej finna detta. Då jag är öfvertygad om att regeringen har fullkomligt vaken blick för att, innan den gifver sig in på att börja jernvägsbyggandet, ordna förhållandena med Norge, och då jag är öfvertygad om denna banas rentabilitet och stora gagn icke blott för vestkusten utan äfven för hela landet, och icke minst för genomgångstrafiken från Norge, skall jag, herr talman, bedja att få yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Grundell: Herr talman, mine herrar! Jag har begärt ^{Om anläggning} ordet egentligen för att instämman med herr Ljungman i det yrkande han framställt. Jag skall således ej förlänga diskussionen genom att ^{af en statsbana} anföras skäl, som tala för bifall till den kongl. propositionen. Jag ^{från Göteborg} skall ej heller granska de skäl, som anförts för afslag å densamma. Jag ^{till Svinesund.} skall endast bedja att såsom ett litet tillägg till de skäl för sträckningen Göteborg—Ytterby, som anföras i slutet af sid. 28 i utskottets utlåtande, få anföras ytterligare ett enda skäl, nemligen det att, om jernvägen komme att dragas i den rigtningen, hvilket skulle ske med en obetydlig ökning af kostnaden, den skulle komma att gå förbi vestra Sveriges enda anstalt för sinnessjuka, till hvilken man nu måste färdas från Göteborg på en dålig landsväg af öfver en half mils längd, och hvilken anstalt för närvarande har ett patientantal af 175, men, om Kongl. Maj:ts proposition, som inom kort kommer att behandlas, vinner Riksdagens bifall, skall utvidgas, så att den kan mottaga 230 sinnessjuka.

Jag har ej vidare att tillägga, utan ber att få yrka bifall till herr Ljungmans förut framställda förslag.

Herr Kihlberg: Herr talman, mine herrar! Om man också icke kan eller bör förneka, att den föreslagna banan skulle för de trakter, som den droges igenom, blifva af stor betydelse såsom lokalbana, så torde man dock icke kunna instämman i hvad en ärad talare på bohuslänsbänken yttrat, då han sade, att denna trakt vore den i kommunikationshänseende mest vanlottade i vårt land, och att man därför borde behjerta dess synnerligen missgynnade läge. Ty man får ej glömma, att denna trakt har en synnerligen gynsam sjötrafik genom sina fjordar och sitt hela året öppna haf. Men äfven om den föreslagna banan för denna ort har aldrig så stor betydelse, och äfven om man kan påstå, att den i och för sig skulle bära sig, så torde dock alla vara ense derom, att denna bana ej kan anses såsom statsbana, med mindre den skall utgöra förbindelseled med Norge. Det är just på grund deraf, att denna förbindelse ej är klar, som utskottet ej kunnat tillstyrka Kongl. Maj:ts förslag i förevarande afseende. Och är det lämpligt, att Riksdagen skulle binda sig vid att besluta en utgift på sexton millioner kronor för denna bana, innan man har denna den viktigaste förutsättningen för att banan skall blifva en statsbana klar och utredd? Jag kan åtminstone ej finna det. Här har visserligen framhållits, att man kunde ordna den saken på det sätt, herr Ljungman förordat och reservanterna föreslagit, på det sätt nemligen att man beviljade dessa medel »under förutsättning att från norsk sida beslut fattas om anläggande af jernväg från riksgränsen vid Svinesund till lämplig punkt å norska sydbanan». Ja, jag har nog det förtroende till regeringen, att den skulle göra sitt bästa i denna sak, men nog skulle det förefalla mig underligt, om Riksdagen, som annars så noga håller på sin rätt, skulle i detta fall vilja öfverlåta åt Kongl. Maj:t att ordna denna viktiga sak. Och skulle Kongl. Maj:t ej kunna ordna suken utan nödgas förelägga Riksdagen de underhandlingar, som förts, så kan jag ej inse hvad man vunnit med att bevilja dessa medel,

Om anläggning utan det vore väl lämpligast, att hela frågan finge anstå, till dess af en statsbana Riksdagen kunde pröfva den i dess helhet.

från Göteborg
till Svinesund.
(Forts.)

Det är ej blott fråga om att komma till en lämplig punkt på den norska sydbanan, utan det är också fråga om ytterligare penningutgifter från svensk sida. Vi hafva hört af herr statsrådet och chefen för civildepartementet, att den dyrbara bro, som komme att läggas öfver Svinesund, måste bekostas af såväl norska som svenska staten. Hvilket belopp som ytterligare skulle krävas af svenska Riksdagen för denna förbindelseled, derom svärfvar man ännu i okunnighet.

Det är dessutom ej likgiltigt, vid hvilken punkt denna bana skulle sammanbindas med den norska banan. Här om hafva yppat sig olika åsikter. Den svenska jernvägsstyrelsen har ansett, att den rigtiga punkten skulle vara vid en gård Vik, den norska deremot, att den lämpligaste punkten vore vid Bergs station.

Departementschefen i norska regeringen har återigen tänkt på, huruvida icke anknytningspunkten skulle kunna vara vid Prästebakke, en annan station. Statsrådet och chefen för civildepartementet har ansett, att denna senare punkt vore alldeles omöjlig, och detta tror jag på ganska goda skäl. När sålunda så många olika förslag till anknytningspunkt, mer eller mindre lämpliga, varit framställda och då derjemte från svensk sida återstå ytterligare kostnader för att få denna anknytningspunkt, just för denna dyrbara broskull, som är en nödvändig förbindelselänk, då synes det temligen oförsigtigt af svenska Riksdagen att nu på så lösa grunder bifalla hvad reservanternas här föreslagit. Det redigaste och klaraste är väl, att äfven denna fråga får ligga till sig ett år till. I alla händelser lär väl icke denna uppgörelse med Norge kunna slutbehandlas på kortare tid. Och nog bör väl Riksdagen veta, på hvilka villkor vi få denna förbindelseled. Vår erfarenhet om uppgörelse med Norge pekar icke derhän, att vi skulle hafva tilltro till att denna uppgörelse skulle gå så lätt för sig, som många sagt. Vi hafva visserligen hört uttalas ytterst sangviniska förhoppningar om, att, derest man blott byggt denna bana till Svinesund, förbindelseleden faller af sig sjelf som en mogen frukt. Jag tror icke på detta.

På grund af hvad jag nu sagt vill jag betona, att Andra Kamaren — som alltid är försiktig, när det är fråga om stora utgifter — handlar klokt, om den äfven härvidlag iakttager den försigtigheten att bifalla utskottets förslag, till hvilket jag yrkar bifall.

Häruti instämde herrar *Malmin* och *Eliasson*.

Herr Holmlin: Den siste talaren betvivlade min uppgift angående ångbåtarnes otillräcklighet och oduglighet att ersätta en jernväg; men jag ber att i detta hänseende få åberopa en 35-årig erfarenhet. Jag har rest hvarje vår många gånger från norra Bohuslän till Göteborg och ofta fått ligga 3 å 5 dagar på vägen, ty det finnes något som heter snö, tjocka, dimma, mörker, storm och dertill öppna fjordar — mot detta allt finnes ingen hjälp. Till äfventyrs har någon af herrarne gjort Bohuslän den äran att på somrarna söka vederqvicka sina nedsatta krafter vid någon af badorterna derstädes och då som-

martiden kunnat resa någorlunda ordentligt. Men herrarne skulle vara ^{Om anläggning} der på hösten eller vintern — då vill jag lofva, att allt är annorlunda. ^{af en statsbana} Jag kan ej härvid vädja till herrarnes erfarenhet. Men jag skulle tro, ^{från Göteborg} att kanske en och annan af herrarne läst vår bohuslänska författarinnas fru Emilie Flygare-Carléns romaner om Bohusläns skär, om stormar och skeppsbrott, som inträffa der. Jag skall be att få erinra om Soten, om Paternosterskären, om Hjertereds- och Marstrandsfjordarne; allt detta är verkligheter, som nog tydligt ådagalägga, att man ej kan mycket lita på ångbåtskommunikationen. Jag skall taga ett färskt exempel. Med kammarens begifvande var jag för kort tid sedan hemma 10 à 12 dagar. Jag använde 3 dagar för resan från Göteborg och till hemorten. Följden var, att jag för att komma i rätt tid måste resa tillbaka 7½ mil till närmaste järnvägsstation, Uddevalla, i sämsta väglag, som man kan tänka sig. Under sådana omständigheter tror jag icke, den ärade talaren skall kunna förneka, att Bohuslän är i verkligt behof af regelbunden, ordentlig järnvägskommunikation.

Hvad beträffar hans inkast mot hvad som yttrades från statsrådsbänken, så kan jag ej förstå detsamma. Jag tycker, att förslagets formulering verkligen är alldeles tillräckligt försigtig. Ty då detta förslag är affattadt så, att hela frågan måste förfalla, om icke Norge går in på att bygga järnväg ordentligt från Svinesund fram till närmaste station, vare sig Vik eller Berg, hvilka för öfrigt ej ligga ¼ mil från hvarandra — och i så fall får nog Riksdagen veta om det — då må väl den svenska Riksdagens anspråk på försigtighet vara tillfredsställda.

Jag kan ej finna, att några giltiga skäl för uppskof anförts; men deremot vill jag tillägga några ord angående en enda sak, som talar för att beslut i frågan redan nu fattas.

Mine herrar! Riksdagen har uppsagt mellanrikslagen med Norge. Förhållandet är nu det, att vi i norra Bohuslän — och jag representerar den nordligaste domsagan — hafva i Kristiania haft en utmärkt god afsättningsplats för landtmannaprodukter. Den 12 juli i år skall detta förhållande upphöra. Vi veta mycket väl, att den goda marknad, vi haft, kommer att försvinna. Ty normännen komma nog att lägga 12, 15, 20, 25 kronors tull på hvarje nötkreatur, som föres från Bohuslän till Kristiania. En liten tröst skulle vi verkligen kunna få, om Riksdagen nu ville besluta att anlägga en bana genom Bohuslän; ty då kunde vi få hoppas att åtminstone framdeles föra våra kreatur till Göteborg, som är den andra afsättningsorten, men dit vi icke kunna föra dem på ångbåtar just för de öppna fjordarnes skull. Just från den synpunkten skulle jag därför vilja bedja Riksdagen att fatta beslut om banan redan nu.

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet von Krusenstjerna: En ärad ledamot af statsutskottet yttrade nyss, att han af mitt förra anförande erfarit, att här skulle tillkomma en ytterligare kostnad, nemligen den på Sverige belöpande andelen i den dyrbara bron öfver Svinesund. Detta är ett missförstånd af den ärade talaren. Det är icke en ny kostnad, som tillkommer för den på Sverige belöpande andelen i bron, utan denna kostnad ingår redan i det kostnads-

Om anläggning af en statsbana från Göteborg till Svinesund. »kostnadsförslag, som ligger till grund för den kongl. propositionen. I detta förslag för statsbana genom Bohuslän 1896» redogöres för höjden på bron etc. — de vanliga tekniska bestämmelserna — och så heter det till sist: »deraf å den inom svenska gränsen belöpande delen af bron 403,800 kronor». Det är således icke någon ny utgift, utan den ingår i kostnadsförslaget.

(Forts.)

Ännu en sak. Den ärade talaren yttrade, att, i fall Riksdagen fattade beslut med sådant förbehåll, som här yrkades, det kunde vara möjligt att, om från norsk sida yrkande framställdes på anslutning till Præstebakke, Riksdagen icke skulle hafva något att derom säga, utan att regeringen kunde besluta derom. Nej, så är det icke. Det heter: »Under förutsättning att nedannämnda svenska statsbana». »Nedannämnda statsbana» är banan Kongelf—Ucklum—Uddevalla—Svinesund. Anknytningen skall således utgå från Svinesund, icke från Præstebakke. Hvad åter angår valet mellan Vik och Bergs station — jag tror, att det ena stället ligger på 5 kilometers och det andra på 4 kilometers afstånd från gränsen — så måtte det väl icke inverka något på denna fråga.

Herr Björck: Då jag begärde ordet, hade icke så många talare yttrat sig för denna sak. Det kunde därför nu vara öfverflödigt för mig att säga något. Men en talare på förmiddagen nämnde, att det icke skadade, att en opartisk talare också lade sitt ord med i vågskålen. Jag är icke bohusläning, utan halländing, såsom herrarne veta. Jag har således icke någon direkt nytta af Bohuslänsbanan. Dock tror jag, att staten, som inlöst hallandsbanan, skulle hafva stor fördel äfven för hallandsbanans skull af den kortare vägen öfver Bohuslän. För öfrigt är Bohuslän rikt på fisk. En idog fiskarebefolkning, som i synnerhet på senhösten och förvintern idkar sin näring der, har svårt att afsätta sina mycket talrika produkter. För denna befolkning vore det en ofantlig fördel, om denna bana komme till stånd. Om somrarna är kusten öfverfylld med badgäster, som vilja hafva förbättrade kommunikationer, så att de lättare kunde komma till och från de respektive badorterna. Äfven från den synpunkten tror jag, att banan skulle komma att bära sig.

Huru man än ser saken, banan måste förr eller senare komma till stånd — derom tror jag alla äro eniga. Att den äfven måste komma att blifva mycket bärig, tror jag alla äro öfvertygade om. När detta lägges tillsammans, kan jag icke inse, att Riksdagen riskerar någonting genom att bevilja anslag till denna bana, allra helst sedan herr statsrådet och chefen för civildepartementet gjort ett sådant förbehåll, som bör borttaga all risk för Riksdagen af att bifalla detta förslag.

Jag ber att få förena mig i herr Ljungmans yrkande.

Herr Ljungman: Jag skall endast be att få påpeka, att, när af jernvägen i fråga 189 $\frac{1}{2}$ kilometer komma på Sverige och endast 5 kilometer på Norge, det väl är rättast och lämpligast, att Sverige först fattar beslut och att sedan svenska regeringen vänder sig till den norska med hemställan om att Norge ville bygga till mötes. Annars riskerar den att få det svaret från norska Stortinget: »När man i

svenska Riksdagen fattat beslut, då skola vi också göra det». Att Riksdagen fattar ett beslut sådant som det nu föreslagna medför ock den fördelen, att man i Norge icke kommer att spekulera på den mindre förmånliga linien genom Bullaredalen öfver Præstebakke, hvilken alldeles icke skulle tillfredsställa norra Bohuslän och äfven i trafikhänseende är så till vida oförmånlig, att terrängen, den genomlöper, är synnerligen svår och kräfver brantare stigningar. Är det åter så, att Norge icke vill bygga Sverige till mötes, då förfaller hela saken, och då får ju staten behålla sina pengar.

Om anläggning af en statsbana från Göteborg till Svinesund.
(Forts.)

Herr Månsson: Jag skall be att få säga några ord i denna efter min uppfattning mycket viktiga fråga. Jag tror nemligen, att det icke blott är en den viktigaste fråga för de orter, den närmast berör, utan att den äfven för svenska staten är af synnerligen stor betydelse. Ty vi behöfva väl icke tänka länge på denna sak, förrän vi skola finna, huru denna jernväg skulle blifva en ofantligt viktig genväg för den stora transitotrafik, som går mellan Norge och genom hela vestra delen af Sverige till Danmark. Jag säger således, att jag betraktar denna sak som för oss synnerligen viktig.

Nu veta vi, att bohusläningarne hafva för denna frågas lösning arbetat under loppet af många år. De hafva arbetat både enskildt och offentligt, kan man säga, framför allt i landstinget, för att komma dit, der de nu äro. Jag får säga, att mig synes det, som om det vore synnerligen hårdt för denna befolkning, om den då skulle få ett afslag från Riksdagens sida. Jag skulle förstå detta afslag, om det vore fråga om någon vansklig affär, om det vore tal om någon förlust för svenska staten. Men, mine herrar, det böra vi väl vara ense om, att så icke skall blifva förhållandet. Vi hafva sett resultatet af Hallandsbanan — den bana, som förut kallades »Vestkustbanan» —; vi veta nog alla, som voro med på den tiden, huru ofantligt starkt motståndet var mot statens inköp af densamma, och huru man var rädd för det företaget. Nu veta vi, huru saken slagit ut. Vi hafva sett, huru den inbragt öfver all förväntan goda inkomster för staten. Vi hafva nu ock sett alla möjliga redogörelser för, huru det skall slå ut med trafikinkomsterna af denna nu projekterade bana. Min öfvertygelse är, att det ingalunda skall blifva sämre med den; det är det resultat, hvartill åtminstone jag kommit. När så är förhållandet, hvarför skall man vara så ofantligt emot detta förslag? Det är, såvidt jag kan se, ett godt sätt att placera våra pengar, att placera det öfverskott, vi hafva; det är ett sätt, som synes mig vara både klokt och rätt.

Det är *klokt*, därför att svenska staten derigenom får en inkomst af sina pengar, och *rätt*, därför att vi hjälpa denna befolkning med att få denna jernväg, som den så ytterst väl behöfver. Det är här redan sagdt, huru omöjligt det är för denna bohuslänska befolkning att sjelf kunna få jernvägen till stånd; man har sagt, huru svårt det är, och vi få väl erkänna, att de för detta påstående anförda skälen äro giltiga. När så är, hvarför skulle vi då icke vara med om förslaget och gifva den hjälp, som begäres.

Det hufvudskäl, som mot förslaget anförts i statsutskottet, har varit den ovissa frågan om anknytningspunkten vid Svinesund med det

Om anläggning af en statsbana från Göteborg till Svinesund.

(Forts.)

norska jernbanenätet, och detta har också här i kammaren varit hufvudskälet mot detsamma. Men, mine herrar, nu är enligt mitt förmenande äfven detta skäl borttaget, och detta genom det af herr Ljungman framställda yrkandet. Hans förslag är ju framkommet under den förutsättning, att denna anknytning kan ske, och då synes det mig, som om alla betänkligheter i detta afseende borde vara häfda. Jag kan icke finna, hvarför kammaren skall motsätta sig och icke vara med om detta företag, då man nu måste inse, att någon fara deraf icke är att vidare förvänta. Det är af dessa skäl, som jag, herr talman, skall be att på det lifligaste få instämma i och yrka bifall till det af herr Ljungman nu framställda förslaget.

Herr Collander: Jag är den siste ärade talaren på skånebänken mycket tacksam för det vänliga omdöme, han uttalade, särskildt för det att han sett frågan om denna bana ur en allmänare och större synpunkt. Ty det är här fråga om ett statsintresse af verklig framstående rang.

Jag skall nu be att få erinra herrarne om en sak. Vestkustbanan har burit sig väl under den tid, som den varit i statens händer. Att den föreslagna Bohuslänsbanan icke skall komma långt efter, det vågar jag bestämdt påstå. Nu pågår emellertid för närvarande i Norge ett företag, som kommer att skänka hela denna trafik ifrån södra delen af Sverige upp till Norge ett mycket stort bidrag, och det är bygandet af den nu snart fullbordade Bergensbanan, afsedd för turisttrafiken, hvilken går med ångbåtar från kontinenten till de norska fjordarne, såsom Hardanger- och Sognefjordarne m. fl. Det är nu en allmänt känd sak, att om en person någorlunda bekvämt kan färdas på jernväg, så föredrager han den framför sjövägen, enär folk i vanliga fall icke kan tåla sjön. Man har således att på den ifrågavarande leden, när den blir färdig, vänta en högst betydande tillökning i trafiken, ty Norge är ett land, der turister trivas.

Nu har den ärade statsutskottsledamot, som nyss hade ordet, frågat: »då det under alla dessa förhållanden är så osäkert, om Norge ämnar bygga någon bana, hvarför skall man just nu besluta i frågan?» Men när nu här framkommit ett förslag att bygga endast under förutsättning, att Norge möter, så är ju ingen fara dermed förenad.

Hvad skulle nu följden blifva, om kammaren afslår förslaget? Jo, dermed har kammaren sagt sig icke vilja vara med om att denna bana skall byggas såsom statsbana. Detta skulle jag beklaga, ty visserligen skulle bohusläningarne sträfva efter att bygga banan efter de omständigheter, de kunna åstadkomma, men detta blefve icke så bra, som om staten gjorde det, och möjligheten vore ganska stor för att denna trafikled, som är den största och bästa ut till kontinenten, blefve förderfvad, och detta endast därför, att staten icke velat taga något steg till bygandet af banan. Hade det varit så, att det framställda villkoret om banans byggande endast under förutsättning, att Norge bidrager med att möta med en bana, varit borta, då kunde det vara skäl att säga: Riksdagen bör afvakta och se, huruvida under nästa år något steg från Norges sida kommer att tagas. Men om man nu uppställer detta villkor och ändå afslår förslaget, då är det detsamma, som om man

sade: »Nej, ni få bygga banan sjelfva». Då afsäger sig staten den stora förmånen att sjelf få bygga en af de bästa trafikleder.

Mine herrar! Sen saken ifrån den större synpunkten, och sen den icke så, att I tycken eder skänka 16 millioner kronor till bohuslännin-
garne; I skänken dem i stället till staten, till dess allmänna väl.

*Om anläggning
af en statsbana
från Göteborg
till Svinesund.
(Forts.)*

Herr Kihlberg: Herr talman! Jag är herr chefen för civildepartementet mycket tacksam för de upplysningar, han här lemnat. Jernvägsstyrelsen har inberäknat äfven en del af kostnaden för bron öfver Svinesund i de kostnader, som den nu ifrågavarande jernvägen skulle föranleda. Herr statsrådet och chefen för civildepartementet har nu upplyst, att denna kostnad beräknats till något öfver 400,000 kronor. Det skulle således icke vara af behofvet påkalladt att få något större anslag för förbindelsebanan med Norge. Angående detta kan jag då säga, att då dessa beräkningar endast taga i betraktande, med hvilket belopp man från svensk sida ansett sig böra deltaga i brobyggnaden, så har man verkligen, om jag så må säga, gjort upp räkningen utan värden, enär man ju icke kan veta, huruvida de norska myndigheterna anse, att den uppgjorda fördelningen af kostnaderna för bron öfver Svinesund är tillfredsställande från deras synpunkt sedt. Det skulle ju icke vara så omöjligt, att de norska myndigheterna fordra för sitt medgifvande till denna förbindelsebanas framdragande till Norge, att Sverige helt och hållet ensamt bygger denna bro. Jag skulle icke anse detta anspråk för mera oresonligt, än hvad man förut på andra håll hört, t. ex. att man, såsom en ärad ledamot af statsutskottet förut framhållit, från norsk sida redan gjort anspråk på ersättning för de pengar, som norska staten och äfven enskilda personer nedlagt i Dalslandsbanan, hvilken skulle lida stor förlust genom den nya konkurrensleden. Det synes mig således ingalunda klart, att man skall få denna bana färdig utan ytterligare penningmedel. Det torde tvärtom vara alldeles säkert, att, innan någon verklig uppgörelse med Norge kan träffas, mera penningar erfordras. Då det sålunda synes vara alldeles nödvändigt, att denna fråga, innan slutligt beslut i densamma fattas, ännu en gång kommer inför Riksdagen, för att Riksdagen må pröfva, huruvida de kostnader, som erfordras för att erhålla förbindelsen, böra utgå, kan jag icke förstå, hvarför man icke skulle kunna uppskjuta frågan i dess helhet. Jag vet icke, hvad man skulle förlora genom ett sådant uppskof. Man har sagt, att denna bana är en så vigtig förbindelseled, att man därför bör redan nu besluta om densamma. Ingenting skulle emellertid förloras genom ett uppskof på ett år. Om det går så lätt, som man här påstått, att med Norge träffa uppgörelse om denna sak, är väl ingen skada skedd med att låta frågan ligga till sig ännu ett år. Jag kan därför icke på något sätt finna mig öfvertygad om nödvändigheten att lemna bifall det af herr Ljungman framställda yrkandet.

Herr Elowson: Af de mot förslaget framställda invändningarna synes den ega den största bärvidden, att någon utredning icke föreligger angående sammanbindningen med motsvarande bana i Norge. Såvidt jag kunnat fatta, är emellertid denna invändning undanröjd,

Om anläggning och på grund häraf anhåller jag, herr talman, att få gifva till känna, af en statsbana att jag kommer att ansluta mig till dem, som rösta för bifall till det från Göteborg föreliggande förslaget om Bohuslänsbanans bringande till stånd redan till Svinesund.
(Forts.) genom denna Riksdags beslut.

Herr A. Hedin: Äfven jag, herr talman, önskar i den allra största korthet gifva till känna, att jag kommer att rösta för bifall till Kongl. Maj:ts hemställan i den form, som gifvits åt densamma uti det här utdelade och af den förste talaren förordade förslaget.

Gent emot den talare, som nyss yttrade, att det icke vore så angeläget att »redan nu» fatta beslut, tillåter jag mig anmärka, att ordet »redan» väl här är föga tillämpligt. Bohuslän synes mig ha väntat länge nog.

Mot samme talare vill jag också erinra, att det icke kan sägas, att vi göra upp räkningen utan värden. Det är förebyggt genom den uti förslaget till beslut inryckta förutsättningen.

För öfrigt skall jag blott be att få tillägga, att, sedan staten, mycket mot min åsigt, satt sig i besittning af Vestkustbanan, det synes mig icke kunna på allvar ifrågasättas annat, än att staten äfven skall bygga längdbanan genom Bohuslän. Men om så är, synes det också vara en gifven följd, att man icke får på obeständ tid uppskjuta denna fråga och dermed rent af förvägra länet att genom egna ansträngningar åstadkomma en bana. Jag sade nyss: Bohuslän har väntat länge nog.

Till slut vill jag blott uttrycka den önskan, att den uti allmän svensk jernvägsstatistik förekommande tabell, som redan här i afton har blifvit återopad af en ärad fackman, måtte komma att närmare studeras utaf kammarens ledamöter. Af denna tabell skall man finna, att om skäl någonsin har talat för att ändtligen komma en landsdel till hjälp, som har försummats mer än någon annan i det hänseende, som det här gäller, så är det visserligen i fråga om Bohuslänsbanan.

Häruti instämde herr *Hammarlund*.

Herr Swartling: Jag skall endast tillåta mig anhålla att få instämma i det af herr Ljungman gjorda yrkandet.

Härmed var öfverläggningen slutad. Enligt de gjorda yrkandena gaf herr talmannen propositioner: 1:o på bifall till utskottets hemställan; 2:o på afslag derå och bifall i stället till Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning; och 3:o på bifall till det af herr Ljungman under öfverläggningen framställda förslag. Herr talmannen förklarade sig anse svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för bifall till herr Ljungmans yrkande, men som votering begärdes, blef, sedan till kontraposition antagits bifall till utskottets hemställan, nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande voteringsproposition:

Den, som, med afslag å hvad statsutskottet hemställt i fjerde punkten af förevarande utlåtande n:o 40, bifaller det under öfverläggningen af herr Ljungman framställda yrkande, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

*Om anläggning
af en statsbana
från Göteborg
till Svinesund.
(Forts.)*

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets nämnda hemställan.

Omröstningen visade 83 ja, men 109 nej, och hade alltså utskottets hemställan af kammaren bifallits jemväl i förevarande del.

Efter föredragning till sist af *punkten 5*, innefattande utskottets hemställan, att herrar O. H. Ströms, J. Johanssons och A. V. Ljungmans i ämnet väckta motioner måtte anses besvarade genom utskottets under punkterna 1:o), 3:o) och 4:o) gjorda hemställanden, begärdes ordet af

Herr Ljungman, som yttrade: Beträffande min motion skall jag endast be att få yttra några få ord. Jag har väckt den med syfte att med hänsyn till *fiskerinäringens* kraf framhålla ett par synpunkter, som äro att taga i betraktande, i händelse Riksdagen skulle visa sig välvilligt stämd mot och bifalla denna längdbana, som så allmänt önskas i Bohuslän. Dessa synpunkter afse närmast tvenne förhållanden, som *måste* tagas hänsyn till, om man önskar fiskerinäringens främjande. Då jag nu hoppas, att i en gemensam votering det här nyss afslagna förslaget skall kunna vinna bifall, är jag också öfvertygad, att såväl staten som Göteborgs och Bohus läns landsting äfven skola tillmötesgå de önskningsar, som i motionen äro uttalade och som icke innebära något det minsta obilliga anspråk.

Bland hänsyn, som dessutom kunna vara att taga i betraktande i fråga om bohuslänska längdbanan, är jemväl det alternativ öfver Ytterby, som förordades af herr Grundell; och hoppas jag, att man från orten skall kunna tillskjuta de medel, hvarmed kostnaden för Ytterbylinien öfverstiger kostnaden för den östligare linien öfver Kongelf, som af Kongl. Maj:t föreslagits; ty den förra linien är den ojemförligt bättre. Jag har intet yrkande att framställa.

Vidare anfördes icke. Hvad utskottet hemställt bifölls.

§ 3.

I ordningen förekom dernäst sammansatta stats- och lagutskottets utlåtande n:o 7, i anledning af tre motioner angående ändring i prester-skapets aflöningsförhållanden.

Med föranledande af särskilda, inom båda kamrarne väckta motioner, nemligen n:o 3 i Första Kammaren af herr *C. Treffenberg*, samt nris 61 och 95 i Andra Kammaren, den förra af herr vice talmannen *A. P. Danielson* och den senare af friherre *von Knorring*, hemställde utskottet i *punkten 1*, att Riksdagen måtte besluta:

att i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla:

att Kongl. Maj:t täcktes så fort ske kan låta verkställa noggrann utredning såväl beträffande den på nu gällande lönerregleringar grundade skattskyldigheten till presterskapet från den tiondepligtiga jorden och andra beskattningsföremål i jemförelse med hvarandra, både inom hvarje församling och mellan olika församlingar, som ock beträffande de aflöningsvilkor, som för närvarande af presterskapet i olika församlingar åtnjutas;

att Kongl. Maj:t täcktes, efter verkställd utredning af på frågan inverkan omständigheter, till Riksdagens godkännande framlägga de grunder, som anses böra blifva bestämmande vid reglerandet af presterskapets aflöning, sedan tiden för nu gällande lönekonventioner utlupit;

att vid utredandet af berörda grunder särskild hänsyn måtte tagas, bland annat, till vissa af utskottet närmare angifna förhållanden.

Efter föredragning af punkten anförde:

Herr friherre von Knorring: Herr talman, mine herrar! De tre motioner, som blifvit väckta i det förevarande ämnet, hafva genom det förslag, som utskottet här framställt, haft det resultatet, att, i händelse förslaget kommer att antagas af Riksdagen, åtminstone ett första steg tages i riktning att lösa denna viktiga och på samma gång invecklade fråga. Det första steget måste naturligtvis blifva en utredning af alla hithörande förhållanden. Att denna utredning blifver långvarig och vidlyftig, ligger i sakens natur, då det är fråga om förhållanden, som hafva sin rot århundraden tillbaka i tiden. Det kan således ej hjälpas.

Då jag väckte denna motion och deruti framställde det yrkande, som herrarne sett, var det ingalunda min mening att derigenom söka åstadkomma, att de öfriga beståndsdelarne af frågan, d. v. s. de delar, som icke anginge skattskyldigheten till presterskapet, skulle komma att skrinläggas. Detta framgår för öfrigt af motiveringen. Jag var tvärtom på det klara med, att en utredning af *hela* frågan var alldeles nödvändig och visste med glädje, att två motioner i detta hänseende skulle till Riksdagen inlemnas. Men jag hyste och hyser fortfarande den fruktan, att det skall dröja mycket länge, innan så beskaffade förslag framkomma, att Konungen, Riksdagens begge kamrar och kyrkomötet kunna ena sig derom. Man kan för jemförelses skull kasta en blick på gången af frågan om den ecklesiastika boställsordningen. Denna fråga stod ganska länge på dagordningen, men måste till slut nedstiga derifrån af den orsak, att enighet i frågan icke kunde åstadkommas ens mellan Riksdagens begge kamrar. Jag har därför vågat väcka ett förslag, som angifver ett sätt till utjemning af och lättnad i den, som herrarne veta, ganska ojemna och tunga skattskyldigheten till presterskapet på landet, och hvilket förslag, enligt min tanke åtminstone, kan utgöra en något så när tillfredsställande anordning i detta hänseende för den långa tid, som sannolikt kommer att förflyta, innan definitiva beslut i den svårlösta frågan blifva fattade. Jag har dervid särskildt tänkt på, att den statshjelp till aflönande af presterskapet, som jag anser rättvis och billig, lättare skulle kunna

genomdrifvas under en tid, då statsverket har goda finanser, under det att ett ernående af denna hjälp kunde blifva mera vanskligt och tvifvelaktigt i en kommande tid, då den finansiella ställningen möjligen förändrat sig.

Jag har emellertid på det hela taget ingenting att anmärka mot det förslag, som utskottet framlagt, och förstår mycket väl, att det för närvarande icke kunde komma till annat resultat. Jag är äfven mycket belåten, att förslaget blifvit sådant, att begge kamrarna böra kunna antaga det, och att således förberedande åtgärder för lösningen af denna fråga skola kunna vidtagas. Herr talman, jag har icke något vidare att tillägga, utan vill endast yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Byström: Herr talman, mine herrar! Då frågan rörande dissenters skattskyldighet till svenska kyrkan var före här i kammaren för några dagar eller veckor sedan, så ytrade en aktad ledamot af lagutskottet, att denna fråga om skatt till statskyrkans presterskap skulle komma under utredning, och han erinrade om de motioner, som väckts i detta afseende. Han sade dervid bland annat: »Jag erinrar i det fallet dels om motioner, som förr afgifvits och i år af herr vice talmannen och en annan ledamot här i kammaren, dels om en motion af en betydande ledamot i Första Kammaren, hvilka motioner just föreligga till sammansatt utskotts behandling och snart komma på kamrarnes bord; de äsyfta att åstadkomma bättre förhållanden i detta fall och reglera *alla* förhållanden angående presterskapets afföning.»

Vidare tillade han: »Jag vill också tillägga såsom min uppfattning af frågornas läge för öfrigt, att jag har anledning att antaga, att äfven till frågan om afgifter från dissenters till svenska kyrkans presterskap kommer att tagas hänsyn, och icke allenast till den, utan ock till frågan om personella afgifter i allmänhet.»

Detta uttalande har också infriats åtminstone delvis i utskottets beslut, då det heter på sid. 26 i motiveringen:

»Vid en blifvande utredning för uppgörande af förslag till ny lönereglering för presterskapet torde enligt utskottets mening äfven många andra förhållanden, än de ofvan berörda, böra blifva föremål för undersökning i ändamål att vinna behöflig rättelse. Utskottet tillåter sig i sådant afseende framhålla frågan om förändring i afseende på de nu utgående personella afgifterna till presterskapet, hvilkas uppbörd nu är synnerligen svår och föga egnad att befästa godt förhållande mellan församling och prest» o. s. v.

Och sedan kommer längre ned: »i hvad mån bidragsskyldighet till presterskapets afföning bör åläggas främmande trosbekännare».

Jag erkänner naturligtvis villigt den välvilja, som utskottet här lagt i dagen för denna fråga, ehuru jag skulle önskat, att den trädte fram något mera. Då det i alla fall är en ganska vigtig fråga, äfven denna, som här omnämnas såsom en detaljfråga, så hade jag önskat, att den kommit in i sjelfva klämman. Jag vill emellertid icke göra något sådant yrkande, då jag antager, att kammaren icke skulle vilja gå med derpå, men jag har velat fästa uppmärksamheten på och få antecknad till protokollet, att jag för min del — och jag tror, att jag

uttalar ganska många önskan — skulle velat, att denna sak blifvit mera markerad i klämman till detta utskottets betänkande. Jag har blott velat säga detta och har icke något vidare yrkande att göra.

Herr Pettersson i Österhaninge: Jag hade af flera skäl icke tänkt att yttra mig i föreliggande fråga. Men jag torde knappast kunna misstänkas att tala i egen sak, då jag nu, innan öfverläggningen förklaras afslutad, går att säga några ord till förmån för de svagast aflönade bland våra prester.

Den mörka skildring, som en af motionärerna i frågan upprullat angående större delen af vårt lands komministrars lönerörhållanden, är nog ty värr allt för sann, och att det ekonomiska betryck, hvarunder de sucka, måste förlamande inverka på utföandet af deras kall, torde alla förstå, och många af oss torde hafva sett och erfarit det på nära håll. Den proportion i aflöningsförhållandena mellan pastor och komminister i samma församling, som uppkom, då nuvarande lönekonventioner ingingos, torde då för tiden kanke varit rättvis nog, men har under artiondenas lopp utvecklats till en missproportion, som på ett och annat håll kommer nära gränsen af det orimliga. Jag känner en församling här i närheten af Stockholm, der på grund af en storartad industriel utveckling pastoralerna hafva nära nog fördubblats. Derunder har komministerns lön varit i ständigt sjunkande, under det att hans arbete alltjemt ökats på grund af folkmängdens tillväxt. Orsaken är, som herrarne känna, den, att komministerns lön är bestämd till en viss qvantitet spanmål och en mindre summa kontant lön. Han har därför haft erfarenhet och kännning af markegångsprisens sjunkande, men deremot icke någon kännning af någon ökad inkomst på grund af de mångahanda industriella verk och inrättningar, som uppkommit.

På allvar skulle kunna ifrågasättas, huruvida icke redan nu, innan de nya lönekonventionerna kunna komma till stånd, några åtgärder borde vidtagas för att i någon mån förbättra de svagast aflönade komministerns löneförhållanden. Den utväg, som motionärerna hafva anvisat, har emellertid icke af utskottet godkänts, och man må icke annat än säga, att det deri kanske haft rätt. Men utskottet tillägger dock, att om den behöfliga förbättringen skall vinnas, lära andra utvägrar böra tillgripas. Jag vill då, och det var egentligen därför jag begärde ordet, såsom min mening uttala, att de så kallade ecklesiastiska fonderna, presterskapets lönerogleringsfond och skogsmedelsfonden, borde kunna till dessas förmån hårdare anlitas, än hittills varit fallet, på det att de, åtminstone der de hafva det som sämst, skulle kunna få så mycket, att de kunna nödortfigt draga sig fram utan allt för stora bekymmer.

Jag har velat framhålla denna särskilda synpunkt och har i öfrigt intet annat yrkande än om bifall till utskottets förslag.

Härmed var öfverläggningen i detta ämne slutad. Kammaren biföll utskottets hemställan.

Punkterna 2—4.

Biföllos jemväl.

§ 4.

Till kammarens afgörande förelåg vidare statsutskottets utlåtande n:o 39, i anledning af dels Kongl. Maj:ts proposition n:o 5 angående beredande af lånemedel till utveckling af statens telefonväsende, dels ock Kongl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anläggning af vissa telefonledningar.

*Om anslag för
anläggning af
vissa telefon-
ledningar
m. m..*

Utskottet hemställde i detta utlåtande:

a) att Riksdagen, med bifall till Kongl. Maj:ts derom gjorda framställning, måtte bemyndiga riksgäldskontoret att tillhandahålla telegrafstyrelsen, för fortsatt utveckling af statens telefonväsende, ett lånebelopp af en million kronor, att, i mån af behof och sedan detta för hvarje gång blifvit af Kongl. Maj:t pröfvadt, af telegrafstyrelsen i riksgäldskontoret lyftas och jemte ränta, motsvarande den ränteutgift, som genom berörda belopps öfverlemnande till telegrafstyrelsen förorsakas riksgäldskontoret, inom tolf år från första lyftningsdagen återgäldas medelst betalningar, i den mån telegrafverkets medel dertill lemna tillgång, dock så, att dylika afbetalningar böra en månad förut af telegrafstyrelsen för riksgäldskontoret tillkännagifvas; samt

b) att Riksdagen, med bifall till Kongl. Maj:ts förslag och med afslag å ett i afgifven motion af herr friherre Klinckowström i ämnet gjordt yrkande, måtte för anläggning af telefonledningar från Svinesund till Malmö, från Stockholm till Göteborg, från Stockholm till Malmö, från Hernösand till Piteå och från Haparanda till Pajala bevilja ett extra anslag af 1,091,000 kronor, att utgå under tre år, samt deraf för år 1898 anvisa 395,000 kronor.

Häremot hemställde i afgifven reservation herr *von Friesen*:

»a) att Riksdagen må bemyndiga riksgäldskontoret att tillhandahålla telegrafstyrelsen, för fortsatt utveckling af statens telefonväsende, ett lånebelopp af en million kronor, att, i mån af behof och sedan detta för hvarje gång blifvit af Kongl. Maj:t pröfvadt, af telegrafstyrelsen i riksgäldskontoret lyftas och jemte ränta, motsvarande den ränteutgift, som genom berörda belopps öfverlemnande till telegrafstyrelsen förorsakas riksgäldskontoret, återgäldas inom en tid af 25 år medelst erläggande af lika stora årliga inbetalningar; samt

b) att för anläggning af telefonledningar från Svinesund till Malmö, från Hernösand till Piteå och från Haparanda till Pajala må beviljas ett extra anslag af 459,000 kronor, att utgå under två år, och deraf för år 1898 anvisas ett belopp af 229,500 kronor, samt att herr friherre Klinckowströms i ämnet gjorda yrkande må anses vara häri genom besvaradt.»

Efter uppläsande till en början af *mom. a)* af utskottets hemställan, begärdes ordet af

Herr von Friesen, som yttrade: Herr talman! Jag anhåller, att äfven punkten b) måtte föredragas, samt att diskussionen måtte få omfatta bada dessa punkter, dock att beslut fattas om hvar punkt för sig.

Om anslag för
anläggning af
vissa telefon-
ledningar
m. m.

(Fort.)

Sedan denna hemställan af kammaren bifallits, samt herr talman-
nen i följd deraf låtit uppläsa jemväl *mom. b)*, anförde vidare

Herr von Friesen: Herr talman! Som kammaren funnit, har
Kongl. Maj:t här föreslagit, dels att telefonverket skulle få upptaga
ett lån på en million kronor från riksgäldskontoret, dels att ett direkt
anslag utan återbetalningsskyldighet på 1,091,000 kronor skulle för
telefonväsendet af Riksdagen beviljas. Det är ju mycket stora summor,
som på det sättet fordras, och endast storleken af summorna synes
mig böra medföra en viss betänksamhet, då man nu går att fatta be-
slut i dessa frågor.

Jag är varm vän af statens telefonväsen och dess utveckling, men
jag är tillika varm vän af att denna utveckling försiggår på ett sundt
och naturligt sätt och icke i en ordning, som måste anses vara mindre
välbetänkt.

En sådan ordning är enligt min tanke den, som här ifrågasättes.
Kongl. Maj:t föreslår, att det lån, som beviljas, skall återbetalas på
tolf år, att ett lån för en industriell verksamhet af denna art skall
återbetalas på så kort tid som tolf år. Man må icke undra på, om
detta icke skulle låta sig göra; och det skulle icke heller låta sig göra,
om man icke för denna industriella verksamhets utveckling tillika be-
viljade anslag utan återbetalningsskyldighet. Således, man liksom
gifver denna industriella anläggning lån med den ena handen och
återbetalar sjelf länet med den andra handen.

Ett sådant förfaringssätt synes mig emellertid icke leda till en
sund utveckling af denna statens industriella verksamhet. Mig före-
faller det vida bättre, att man — om möjligt — låter densamma i
väsentlig mån utveckla sig sjelf.

Jag står i detta afseende helt och hållet på den ståndpunkten,
hvarpå Riksdagen stälde sig år 1894, då senast anslag utan återbetal-
ningsskyldighet beviljades för telefonväsendet. Då uttalade nemligen
Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t, att Riksdagen ansåg, att, då
numera statens telefonväsende tagit en betydande utveckling, hädan-
efter *endast i undantagsfall* direkta anslag utan återbetalningsskyldighet
borde för telefonväsendets utveckling ifragakomma och att deremot de
kostnader, som erfordras för denna utveckling, borde bestridas med
telefonväsendets egna vinstmedel eller, om detta icke låte sig göra,
med lånemedel. Således skulle endast i undantagsfall anslag utan åter-
betalningsskyldighet lemnas. Men nu föreslås här, såsom herrarne
finna, sadana direkta anslag utan återbetalningsskyldighet till icke
mindre än fem olika linier, nemligen linierna Svinesund—Malmö,
Stockholm—Göteborg, Stockholm—Malmö, Hernösand—Piteå och Hapa-
randa—Pajala.

Är det då undantagsfall, som föreligga vid alla dessa linier? Jag
tror icke, att så kan sägas vara förhållandet. Visserligen må jag med-
gifva, att linien Hernösand—Piteå är ett sådant undantagsfall, ty det
är den första förbindelsen mellan två på långt afstånd från hvarandra
belägna städer och den första, den begynnande interurbana telefon-
verksamheten inom den landsdelen.

Vidare anser jag linien Haparanda—Pajala vara ett sådant undan-
tagsfall, ty den är föranledd af särskildt intresse för de i många hän-

seenden vanlottade trakter, som den skall genomgå, och det är icke på grund af telefonväsendets egna kraf, som linien kommer till stånd, utan af andra hänsyn.

Slutligen anser jag äfven, att linien Svinesund—Malmö är en sådan linie, för hvilken direkt statsanslag kan ifrågasättas. Såsom kammaren finner af statsrådsprotokollet, är denna linies förnämsta uppgift att blifva en förmedlare af den internationella telefontrafiken dels mellan Sverige och Norge, dels ock mellan Norge å ena samt Danmark och Tyskland å andra sidan. Icke heller en sådan linie kan man anse vara en nödvändig följd af telefonväsendets utveckling, utan det är i viss mån ett nytt område, på hvilket telefonväsendet här inträddt, och vid sådant förhållande måste jag anse, att ett undantagsfall föreligger.

Deremot kan jag icke anse, att så är förhållandet med linierna Stockholm—Göteborg och Stockholm—Malmö. Hufvudanledningen, hvarför dessa nya ledningar nu skola uppläggas, är den, att telefontrafiken på de nämnda sträckorna nått en så stark utveckling, att de förefintliga trädarna icke längre äro tillräckliga. Det är en utveckling af affären, som är i så hög grad naturlig, att det äfven tyckes vara naturligt, att affärens egna vinstmedel böra bestrida kostnaderna för de nya ledningarna, och att icke sådana anslag, som nu begäras, skola för dessa ledningar beviljas. Jag sade, att hufvudanledningen till att dessa linier nu skola byggas är den ökade trafiken, och det är äfven det skäl, som i statsrådsprotokollet i främsta rummet framhålles. Sedermera tillkommer visserligen äfven den omständigheten, att trädarna på ifrågavarande linier skola göras tjockare, nemligen med $4\frac{1}{2}$ mm. genomskärning i stället för, såsom för närvarande är förhållandet, 3 mm. Detta betingas visserligen icke uteslutande af trafiken Stockholm—Göteborg och Stockholm—Malmö, utan de tjockare trädarna måste man hafva, på det att de sydliga orterna skola kunna samtala äfven med orter norr om Stockholm. De finare trädarna medgifva nemligen icke samtal på längre afstånd än omkring 800 å 900 kilometer, såsom här i statsrådsprotokollet upplyses. Den gröfre dimensionen är önskvärd äfven därför, att man tänkt sig, att dessa linier i framtiden skola kunna upptaga den internationella telefontrafik, som möjligen kan uppstå mellan Sverige å ena samt Danmark och Tyskland å andra sidan. Men, såsom jag nyss sade, hufvudanledningen, hvarför dessa linier skola byggas, är den ökade telefontrafiken, hvilken de nu befintliga ledningarna icke förmå på ett tillfredsställande sätt upptaga. Jag kan för min del icke inse, att en sådan telefonanläggning kan hänföras till sådana undantagsfall, om hvilka 1894 års Riksdag talade. För min del anser jag således icke, att till dessa linier direkta anslag böra beviljas. I stället för att Kongl. Maj:t i den kongl. propositionen begärt i direkta anslag 1,091,000 kronor, skulle alltså ett belopp af 459,000 kronor vara tillräckligt, nemligen för linierna Svinesund—Malmö, Hernösand—Piteå samt Haparanda—Pajala. Deremot anser jag, att de nya trädarna på linierna Stockholm—Göteborg och Stockholm—Malmö böra bekostas af telefonväsendets egna vinstmedel. Då frågar man: är det någon möjlighet att af vinstmedlen bekosta dessa ledningar samtidigt med att man af samma medel bestrider öfriga utgifter, som

Om anslag för
anläggning af
vissa telefon-
ledningar
m. m.
(Forts.)

Om anslag för för telefonväsendets utveckling äro af nöden. Jag tror icke, att detta anläggning af är möjligt, om man icke söker att på något sätt stärka vinstmedlen, vissa telefon- och det är ur den synpunkten, som jag i mom. a) har ett förslag, ledningar som afviker från statsutskottets förslag.
m. m.

(Forts.)

Kongl. Maj:t har, såsom jag redan nämnt, föreslagit, att lånen skola återbetalas på 12 år, men om så skall ske, är det klart, att amorteringen måste medtaga synnerligen betydliga belopp, och då nu amorteringen skall bestridas med vinstmedlen, så följer häraf, att den del af vinstmedlen, som kan afses för telefonväsendets utveckling, måste i hög grad inskränkas.

Då det nu enligt min tanke är onaturligt i och för sig, att i fråga om ett sådant industriellt företag som telefonväsendet för de upptagna lånen fixera en så kort amorteringstid som 12 år, så har jag föreslagit i mom. a), att tiden måtte utsträckas till 25 år. Derigenom skulle amorteringsbeloppet per år uppgå till betydligt lägre belopp och således af vinstmedlen reserveras betydligt större belopp för andra ändamål.

Ett utsträckande af amorteringstiden är icke något hugskott af mig, utan förordades af telegrafstyrelsen i en skrifvelse till Kongl. Maj:t den 19 december 1893; då föreslog styrelsen sjelf, att amorteringstiden skulle utsträckas ungefär så, som jag nu föreslagit. Jag har skrifvelsen här, men vill icke uppläsa den för att icke upptaga kammarens tid.

Om amorteringstiden sålunda utsträcktes, vunne man derigenom, såsom sagdt, att utaf vinstmedlen ett större belopp kunde reserveras för telefonväsendets utveckling. För min del anser jag, att detta sätt att möjliggöra telefonväsendets utsträckning är att föredraga framför ett sådant, som i den kongl. propositionen och statsutskottets betänkande är föreslaget; enligt detta skall man nemligen å ena sidan fördrå den orimligt korta amorteringstiden af 12 år, men å andra sidan samtidigt bevilja statsanslag för sådana ändamål, hvarför kostnaderna borde kunna bestridas af telefonväsendets vinstmedel.

På grund af hvad jag nu anfört ber jag, herr talman, att med afseende å mom. a) få yrka bifall till min reservation. Den företer ingen skiljaktighet med afseende å lånebeloppet, ty det är detsamma som i Kongl. Maj:ts förslag, eller 1 million kronor, men den skiljer sig från detta i fråga om amorteringstiden, i det att jag föreslår 25 år i stället för den i kongl. propositionen och af utskottet föreslagna tiden af 12 år.

Det är väl sant, att jag nu icke kunnat föreslå en ökning af amorteringstiden annat än beträffande det lån, som af Riksdagen i år beviljas, enär icke någon motion föreligger angående förlängning af amorteringstiden för de förut till telefonväsendet beviljade lånen; men det är uppenbart, att, om Riksdagen bifaller min reservation, följderna blifver, att ofördröjligen åtgärder skulle vidtagas för att få amorteringstiden förlängd äfven för de redan beviljade lånen, såsom också uti motiveringen till min reservation blifvit framhållet.

Jag ber således att få yrka bifall till reservationen i mom. a) och i sammanhang dermed äfven i mom. b).

Häruti instämde herr *Eriksson* i Elgered.

Härefter yttrade:

Herr Kihlberg: I motsats emot den ärade reservanten kan jag ej alls finna någon fördel ligga uti den plan för understödjande af telefonväsendet, som han här förordat.

Såsom vi veta, har Riksdagen hittills understött telefonväsendet på så sätt, att anslag beviljats för de långa ledningarnas anläggning och lån för de s. k. abonnementsledningarna, hvilka lån lemnats på de villkor, att telegrafstyrelsen å dem skulle betala den ränta, som staten har att betala för de penningar, som för detta ändamål upplånats, hvarjemte hela kapitalbeloppet skulle amorteras på 12 år.

Reservanten säger nu, att tiden borde vara inne för att telegrafstyrelsen endast med vinstmedlen skulle sköta om telefonväsendets utveckling, utan att Riksdagen dertill lemnade några särskilda anslag, och han stödjer sig dervid på ett uttalande af 1894 års Riksdag, som gick derpå ut, att sådana anslag icke vidare annat än i undantagsfall borde lemnas. Den ärade reservanten har likväl icke förnekat, att telegrafstyrelsen behöfver medel för vidare utveckling af telefonväsendet, utan han har endast föreslagit en annan form, hvarunder medel skulle lemnas äfven till dessa s. k. långledningar. I stället för att det nu lemuas ett direkt anslag för hvarje särskildt fall, skulle de nuvarande villkoren för amortering af lån, som lemnas till telegrafstyrelsen, förändras, så att amorteringstiden skulle utsträckas till 25 år i stället för de 12 år, som nu äro föreskrifna för amorteringens verkställande. De årligen utgående annuiteterna skulle således blifva mindre, det till statskassan återgående beloppet skulle blifva mindre, och telegrafstyrelsen skulle på så sätt få större vinstmedel att använda för nu förevarande ändamål.

Det synes mig emellertid, som om det kunde vara Riksdagen temligen likgiltigt, om de för telefonväsendets utveckling erforderliga medlen tagas från det ena eller det andra hållet. Det blir ju i alla händelser endast en bokföringsfråga, då det ju dock i båda fallen blir ett anslag. Af vikt anser jag det dock vara, att Riksdagen i hvarje särskildt fall får tillfälle att bedöma, huruvida det är lämpligt att bevilja medel till dessa långledningar, hvilka ju gifvetvis icke alltid kunna vara så inkomstgifvande som abonnementsledningarna, men som dock hafva till uppgift att befordra mera allmännyttiga ändamål. Skulle deremot nu reservantens förslag vinna Riksdagens bifall, finge Riksdagen ej i hvarje fall och för hvarje särskild gång pröfva, huruvida de föreslagna ledningarna kunna vara nyttiga eller behöfliga, utan man skulle då öfverlata åt telegrafstyrelsen att af tillgängliga vinstmedel efter medgifvande af Kongl. Maj:t, men utan Riksdagens hörande anordna sådana ledningar. Med det förtroende, som man i allmänhet hyser till den nuvarande telegrafstyrelsen, tror jag ej, att telegrafstyrelsen dervid skulle missbruka en sådan magt. Men då nu telefonväsendet i vårt land så småningom skall komma i statens hand och statens telefonnät allt mer och mer utvecklas för vinnande af reda i dessa förhållanden, som nu ej alltid äro så väl ordnade till följd deraf, att staten eger en del ledningar och enskilde ega andra, är det väl skäl uti, att man söker att få telefonväsendet i statens hand utveckladt så kraftigt och

Om anslag för
anläggning af
rissa telefon-
ledningar
m. m.
(Forts.

Om anslag för
anläggning af
vissa telefon-
ledningar
m. m.

(Forts.)

så fort som möjligt, i all synnerhet som det ju visat sig, att denna sak kan ordnas på ett för staten i ekonomiskt afseende ganska förmanligt sätt. De medel, som telegrafstyrelsen fått såsom lån, hafva hittills på ett ordentligt sätt amorterats och ledningar för ganska stora värdebelopp hafva anskaffats på lånemedel och vinstmedel. Enligt hvad utskottsbetänkandet visar, hafva telefonledningar byggts för $9\frac{1}{2}$ millioner kronor, hvaraf telegrafstyrelsen nu hos statskontoret och riksgäldskontoret endast står i skuld för något öfver 5 millioner. Denna affär har hittills visat sig vara synnerligen gynsam, och då det således varit möjligt att amortera dessa lån på 12 år, synes det mig ej alls vara önskvärdt, att amorteringstiden utsträcker så långt som till 25 år. Man vet för öfrigt ej, hvad som kan inträffa efter 12 års förlopp. Se vi nu framåt, synes det vara stora utsigter för, att telefonväsendet under den närmaste tiden skall kunna skötas på ett fullt affärsmässigt sätt och på ett sådant sätt, att staten får igen sina penningar utan att förlora något. Dock kan man ej förutsäga med visshet, huru denna amortering kan komma att ställa sig efter 12 års förlopp. Nu har allmänheten stort intresse af att så snart som möjligt få telefonledningar och betalar därför gerna dryga afgifter. Men ju mera detta telefonväsende utvecklas, desto starkare påtryckningar komma nog att göras för att få dessa afgifter nedsatta, och då man naturligtvis måste gå allmänhetens önsknings härvidlag till mötes, så skall man antagligen efter 12 års förlopp ej längre hafva samma möjligheter att amortera så lyckligt, som man nu kunnat göra.

Dessutom finnes det ett annat skäl, som talar för, att man ej bör ingå på reservantens förslag. Redan 1892 års revisorer anmärkte, att räkenskaperna öfver telefon- och telegrafväsendet icke äro så uppställda, att man med säkerhet kan bedöma, hvilka inkomster eller utgifter, som skola höra till den ena eller andra afdelningen af dessa förenade verk. På grund af dessa revisorernas anmärkningar bemyndigade Kongl. Maj:t telegrafstyrelsen, för att detta missförhållande skulle blifva rättadt, att inkomma med förslag till nya räkenskaper. Samma anmärkningar hafva äfven sedermera framställts af revisorerna 1895 och 1896, nemligen att räkenskaperna ej så skilja på utgifter och inkomster för de tvenne afdelningarne af telegrafverket, att man med bestämdhet kan säga, hvad som blifvit vinsten af telefonrörelsen. Telegrafstyrelsen har med anledning häraf förklarat, att det är tydligt, att dessa båda verk — telegrafverket och telefonväsendet — äro med hvarandra så sammanblandade, att det icke är möjligt att få de poster, som höra till den ena eller andra afdelningen, fullkomligt skilda åt i räkenskaperna, utan detta åtskiljande i räkenskaperna har måst göras i viss mån godtyckligt. Att det måste vara så, är ju lätt att inse. Lokalerna för telegraf och telefon äro på många ställen gemensamma, och de personer, som sköta dessa apparater äro också ofta desamma. Stolpledningarne upptaga långa sträckningar såväl telefon- som telegraftrådar, ja, det finnes äfven trådar, med hvilka man kan både telefonera och telegrafer. Under sådana förhållanden bör man ju inse, hvilka svårigheter det är att fullt riktigt och koncist skilja dessa räkenskaper åt. Men icke bör man väl då sätta telegrafstyrelsen i frestelse att efter godtycke ordna med

«dessa saker, så att större vinstmedel kunna åstadkommas för att dermed bygga nya telefonledningar.

Då det nu möter sådana svårigheter att i räkenskapsväg skilja dessa affärer åt, synes det mig vara lämpligare, att man så snart som möjligt får slut på amorteringen af de lån, som telegrafstyrelsen fått för telefonväsendets utveckling, samt att Riksdagen, när det behöfves hjälp för långledningar, hvilka icke äro så inkomstgifvande, i hvarje särskildt fall beslutar, hvad som bör göras och huru mycket penningar, som för ändamålet böra anslås. Man kommer derigenom mycket fortare till reda i denna sak. Och om nu Riksdagen då och då beslutar att anslå en eller annan million till dessa långledningar, så är denna affär i alla händelser så gynsam för staten, att, om lånen nu amorteras på samma sätt som hittills, det icke lider något tvifvel, att staten, när denna amorteringstid af 12 år är tilländagången, af vinstmedel mycket väl kan få en fullt tillfredsställande, ja, en synnerligen god ränta på de medel, som hittills lemnats och framdeles kunna komma att lemnas.

På grund af hvad jag nu anfört anser jag det icke alls vara skäl uti att för närvarande vidtaga någon förändring i det nuvarande systemet för beviljande af medel till telefonväsendets utveckling, utan enligt mitt förmenande är det lyckligt, om vi under denna tid, då vi hafva denna sak, så att säga, i vår hand, lemna den ett kraftigt understöd, för att så få telefonväsendet i dess helhet i statens hand samt de lånemedel, som för ändamålet lemnats, amorterade, och ej förlänga amorteringstiden in i en oviss framtid, då vi ej veta, huru det kan komma att ställa sig med telefonväsendets inkomster.

Jag anhåller, herr talman, om bifall till utskottets hemställan.

Herr von Friesen: Jag skall be att få säga några ord till svar på den siste ärade talarens anförande. Han nämnde, att man ej kan veta, huru det kan komma att gestalta sig med telefonväsendet om 12 år härefter, om då inkomsterna af detsamma skola kunna lemna tillräckliga medel för lånens amortering. Men tillika nämnde han, att affärerna äro så gynsamma, att, sedan lånen efter de 12 åren hade blifvit amorterade, stora vinstmedel skulle komma att inflyta till statsverket. Jag för min del kan ej förlika dessa tvenne påståenden med hvarandra.

Den ärade talaren nämnde äfven, att det här egentligen endast skulle gälla en bokföringsfråga. Ja, så är nu icke förhållandet; men äfven om så vore, tror jag ej, att åtminstone den ärade talaren, som så väl känner till sådana saker, förnekar, att en klar och ändamålsenlig bokföring är ett af de väsentligaste villkoren för ett industriellt företags sunda utveckling. Men det är, som sagdt, icke endast en bokföringsfråga; ty verkliga förhållandet är, att enligt mitt förslag skulle statsanslaget endast blifva 459,000 kronor, då det enligt Kongl. Maj:ts förslag är 1,091,000 kronor. Jag vill också fästa uppmärksamheten derpå, att enligt mitt förslag skulle behovet af nya låns upptagande i väsentlig mån minskas; ty därför att amorteringstiden nu är så kort, måste man i stället forcera med upptagande af nya lån.

Ja, man tycker nu, att detta kan göra detsamma, eftersom telefonväsendet är statens affär och riksgäldskontoret också är statens affär,

Om anslag för
anläggning af
vissa telefon-
ledningar
m. m.
(Forts.)

Om anslag för och det således är staten som gör affärer med staten. Detta resonne-
 anläggning af ment är ju på visst sätt riktigt. Men om jag tänker på dem, som
 vissa telefon- handhafva telefonväsendet, så komma de i en helt annan ställning,
 ledningar om man på dem ställer det anspråket, att de med telefonväsendets
 m. m. egna vinstmedel skola besörja detsamma utveckling, än om de för
 (Forts.) detta ändamål oupphörligt få komma och begära anslag af Riksdagen.
 Jag har, i likhet med den föregående ärade talaren, det största för-
 troende till den nuvarande telegrafstyrelsens förmåga i ekonomiskt
 hänseende, men jag tror ej, att man, om jag så får säga, rätt be-
 handlar denna förmåga, om man sätter den i frestelse genom att oupp-
 hörligt bevilja ökade anslag.

Det är endast för att få en sund och naturlig utveckling af telefon-
 väsendet, som jag framkommit med mitt förslag i reservationen.

Den ärade talaren frågade också, hvarför, när det är möjligt att
 amortera på 12 år, man skall utsträcka tiden för amorteringen. Ja,
 det kan man fråga. Men hur blir det möjligt att amortera på 12 år?
 Jo, derigenom att man gifver nya anslag, eljest vore det icke möjligt
 att amortera på 12 år! — Man har äfven sagt, att om telefonväsendet
 skulle utveckla sig med tillhjälp af vinstmedel, så skulle Riksdagen
 icke komma i tillfälle att, såsom hittills skett, pröfva de särskilda
 ledningarne. Ja, det är nu en sak, som jag för min del i detta fall
 anser hafva en mycket ringa betydelse efter de upplysningar, som den
 ärade talaren lemnade, särskildt då han omnämnde, hur stor del af
 vinstmedlen i alla fall äro använda för telefonväsendets utveckling,
 och då således i alla fall det endast är i mycket ringa grad, som Riks-
 dagen äfven nu har ett ord med i fråga om det sätt, hvarpå telefon-
 väsendet utvecklas. Man får yttra sig om några sådana här linier,
 som kunna vara tilltalande för Riksdagen, men för öfrigt göras alla
 utvidgningar utan Riksdagens hörande.

Äfven nämnde den ärade talaren, att då telefonväsendets och tele-
 grafverkets räkenskaper vore sammanblandade, så vore det svårt att
 veta, hvilka vinstmedel tillhörde telefonväsendet och hvilka tillhörde
 telegrafverket. Det är mycket riktigt; men telegrafverket spelar en
 så ofantligt ringa roll i jernförelse med telefonväsendet, att man icke
 kan misstänka, att *telegrafverket* skall blifva lidande på uppgörelsen
 mellan telefonväsendet och telegrafverket.

Jag har hört anmärkas — enskildt — att den amorteringstid,
 som jag föreslagit, skulle vara för lång, emedan ledningarne på kortare
 tid skulle förstöras. Men jag ber då att få fästa uppmärksamheten på
 en uppgift, som jag erhållit från telegrafstyrelsen, nemligen att af
 bruttoinkomsten på telefonväsendet användes cirka 50 procent på drift
 och underhåll. Genom hvad som sålunda nedlägges på underhållet
 kan man säga, att samtliga ledningar alltid äro i ett så godt skick,
 att de kunna betraktas såsom fullkomligt nya, och således ur den syn-
 punkten torde det icke vara någon fara att utsträcka amorteringstiden
 till 25 år.

Herr statsrådet friherre Åkerhielm: Herr grefve och talman!
 Mine herrar! Så vidt jag kunnat finna, föreligger det egentligen icke
 någon skiljaktighet mellan utskottet och den ärade reservanten derom,

att icke dessa nya linier Stockholm—Göteborg och Stockholm—Malmö böra komma till stånd, utan skiljaktigheten är den, att under det stats-utskottet vill bereda medel för dessa liniers anläggande genom direkt statsanslag, vill deremot reservanten anskaffa medel till linierna på sådant sätt, att man skulle förlänga amorteringstiden för de lån, som telegrafstyrelsen för telefonväsendets utveckling upptagit från riksgäldskontoret. Derigenom komme man naturligtvis till det resultat, att telegrafstyrelsen behöfde disponera ett mindre årligt belopp för amorteringen och sålunda skulle få ett överskott att röra sig med, som kunde användas för anläggning af nya linier.

*Om anslag för
anläggning af
vissa telefon-
ledningar
m. m.*

(Forts.)

Kärnpunkten i reservationen — och af hvilken den öfriga hemställan väl är ett korollarium — är således den, att man bör frångå den amorteringstid af 12 år, som hittills varit tillämpad, och utsträcka den till ungefärligen 25 år.

När en amorteringstid af endast 12 år blifvit bestämd från början, så har detta, efter hvad jag antager, särskildt berott derpå, att, då i vår tid den ena uppfinningen aflöser den andra, försigtigheten ansetts bjuda, att man icke upptog dessa lån på för lång amorteringstid, med den möjliga påföljd, att, då telegrafstyrelsen en vacker dag behöfver verkställa någon väsentlig ändring på telefonväsendets område, den står med en stor, icke amorterad skuldsomma för de anläggningar, som dittills utförts.

Nu säger den ärade reservanten såsom skäl, hvarför han anser amorteringstiden kunna utsträckas, att det »torde med fog kunna påstås, att telefontekniken och sättet att för statens räkning handhafva densamma nu nått en sådan fullkomning, att — helst då väl fortfarande såsom hittills den största omsorg skall komma att egnas telefonmaterielens underhåll — amorteringstiden utan fara kan betydligt utsträckas utöfver den nu föreskrifna».

Jag vill visserligen med honom tro, att så bör vara förhållandet; men det lär väl i alla fall vara en oviss sak, och det förefaller mig vara vida klokare att fortgå, såsom man hittills gjort, med att snabbt amortera de lån, som upptagas för telefonväsendets räkning. Det är ju alltid bättre att taga det säkra för det osäkra; och jag tillåter mig därför uttrycka den förhoppningen, att kammaren måtte bifalla statsutskottets förslag.

Herr Månsson: Herr talman! Jag begärde ordet, då talaren på stockholmsbänken antydde, att det skulle vara möjligt för telegrafstyrelsen att betala amorteringen och räntorna endast på det viset, att den fick förnyade statsanslag. Men jag ber att få säga häremot, att om man ser på redogörelsen för räkenskaperna för såväl telegrafverket som telefonväsendet, så skall man väl i alla fall komma till ett resultat, som visar, att så icke är förhållandet. Ty det få vi väl vara ense om — jag har nu icke dessa räkenskaper eller denna redogörelse här — men så mycket få vi väl vara ense om, att de utan allt tvifvel visa, att det är icke så, som herr von Friesen sade, utan att dessa statsanslag uteslutande användas till sådana ledningar, hvarför de äro begärda och afsedda. Det tror jag man maste bestämdt erkänna. Vi se, att af 11 millioner kronor, som telefonnätet i vårt land är värdt,

Om anslag för hafva icke mer än något öfver 1,300,000 kronor lemnats såsom statsanläggning af anslag; de öfriga 9,700,000 kronorna äro lånemedel och vinstmedel. Och ungefärligen hälften af dessa, således omkring 5 millioner, äro rena vinstmedel, som äro nedlagda i telefonnätet. Då tycker jag verkligen icke, att man bör säga så, som den talaren på stockholmsbänken gjorde.

m. m.
(Forts.)

Nu är det alldeles tydligt, att om man skulle gå till väga på det viset, han föreslog, och säga till telegrafstyrelsen: Ni får icke utveckla ert telefonväsende annorlunda, än hvad edra egna medel, som ni nu har, tillåta, eller med hvad ni kan få som lån — om, säger jag, man skulle säga så, är det alldeles klart för mig åtminstone, att om telegrafstyrelsen skall nedlägga sådana dyrbara interurbana ledningar, hvarom här är fråga och hvarigenom vi skola blifva likställda med andra länder med afseende å sådana interurbana ledningar, som vi måste medgifva vara ofantligt dyra — här gäller det nemligen 4½ millimeters kabel emot 3 millimeters i öfriga ledningar, och det är ju klart, att det är ofantligt dyra tillställningar — och om de skola bekostas af telegrafverkets egna medel och lånemedel, som skola förräntas och amorteras, då få de öfriga, mindre abonnementledningarne ofantligt mycket stå tillbaka, ja, man skulle nästan kunna säga, att det skall blifva omöjligt för telegrafstyrelsen att anlägga några sådana.

Jag tror således, att, om vi erkänna, att detta telefonväsende och den verksamhet, som i det är nedlagd, skötts bra och varit till välsignelse och nytta för vårt land, det icke är skäl att stanna nu och icke bevilja de summor, som äro begärda för de interurbana ledningar, som här äro ifrågasatta.

Att gå till väga på det viset, som i reservationen föreslagits, och förlänga amorteringstiden, det kunde man ju förstå, i fall det vore dåligt ställt med statens finanser, så att vi icke hade något att gifva telegrafstyrelsen, utan behöfde statens tillgångar till andra ändamål. Men när så icke är förhållandet, så synes det mig vara klokare att fortsätta som förut. Då vi veta, att vi betalt dessa saker förr, och att man icke kan vara säker på, huru länge de stå sig för framtiden — man behöfver nya pålar och omläggningar och sådant — så synes det mig vara klokast och rättast och säkrast att så fort som möjligt hafva betalt dem.

Jag får för öfrigt säga, att det efter min uppfattning är alldeles nödvändigt, att dessa stora linier Stockholm—Malmö och Stockholm—Göteborg komma till stånd, så att det blir möjligt att komma fram på dem, och så att man icke, som nu, när man begär ett samtal den ena dagen, får det först den andra o. s. v., utan att linierna verkligen måtte blifva till den praktiska nytta, hvartill de äro afsedda.

Af sådan anledning och då jag i öfrigt är öfvertygad om, att den här saken skötes väl och ligger i goda händer, är jag fullt ense med mig sjelf att tillstyrka hvad Kongl. Maj:t begärt och yrkar derför bifall till statsutskottets förslag.

Herr Kihlberg: Den ärade reservanten beskyldde mig för att vara inkonsequent, då jag ville framhålla, att man icke är säker på att efter ytterligare 12 år kunna hafva samma utsigter till att kunna

amortera lånen, som man haft under de närmaste 12 åren, och jag ändå på samma gång skulle hafva sagt, att efter den tiden skulle staten kunna räkna på en god ränta af de medel, som anslagits till telefonväsendets utveckling.

Jag tror icke, att den ärade reservanten kan hafva så grundligt missuppfattat mig, att han icke kan inse, att det verkligen finnes logik i det jag sagt. Om man än icke är i stånd att efter den tiden amortera och gifva ränta på lån, som äro så stora, som här varit i fråga, d. v. s. 5 à 6 millioner, så bör det dock icke vara omöjligt, att, sedan dessa stora lån äro amorterade, så att man icke mer har amorterings-skyldighet för dem och icke heller har att betala någon ränta för dem, vinstmedlen då skulle vara tillräckliga att gifva ränta på de jernförelsevis små anslag, som staten lemnat för telefonledningarna. Dessa hafva hittills gått till 1,349,000 kronor och nu är det fråga om att bevilja en million till; och det bör då ej vara svårt att inse, att man i alla fall — äfven om inkomsterna af telefonväsendet efter 12 år icke skulle vara så goda som nu — bör kunna räkna på god ränta på dessa par millioner, som lemnats i anslag, fastän man icke skulle hafva tillgångar till att amortera och betala ränta på skulder, som gå på 6 à 7 millioner. Detta är så tydligt, att hvar och en bör kunna inse, att ingen inkonsekvens i denna min uppfattning förefinnes, och det borde mycket väl kunnat inses af den ärade reservanten.

Herr von Friesen: Det var egentligen ett påstående af den ärade talaren på skånebänken, som uppkallade mig. Han ville låta förstå, att jag skulle antydtt, att de anslag, som af Riksdagen beviljats för ledningar, icke skulle hafva blifvit använda för dessa ledningar, utan att de skulle hafva användts att betala skulder med. Så har jag ingalunda sagt. Jag har icke betviflat, att dessa medel blifvit använda till de ledningar, för hvilka de blifvit beviljade. Men förhållandet är, att vinstmedel, som bort användas till ledningars byggande, i stället gått till amortering, hvaremot anslag näst användas för det förra ändamålet — och så kommer i ännu högre grad att ske hädanefter — och sålunda kan man ju säga, att — indirekt — anslagen gått till skuldernas betalande.

Ja, den föregående ärade talaren nämnde i sitt senaste anförande, att han endast talat om, att telefonväsendet efter 12 års förlopp skulle lemna ränta på ett par millioner kronor. Men i sitt första anförande talade han om, att man gerna kunde bevilja en eller annan million, eller allt emellanåt en million för detta ändamål — huru det nu föll sig. Och nog föreföll det mig dessutom, som om han åsyftade, att telefonväsendets vinstmedel i framtiden skulle bereda ränta på hela det på detsamma nedlagda kapitalet. Men i sådant fall får man vid de tolf årens slut vida mer än ett par millioner kronor att förränta.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, samt herr talmannen till proposition upptagit de olika yrkandena, biföll kammaren hvad utskottet hemställt såväl i mom. a) som i mom. b).

Om anlag för
anläggning af
vissa telefon-
ledningar
m. m.
(Forts.)

§ 5.

Ang. af-
skaffande af
hvitbetssocker-
tillverknings-
afgiften m. m.

Slutligen föredrogs bevillningsutskottets betänkande n:o 11, i anledning af väckt motion rörande hvitbetssockertillverkningsafgiftens afskaffande och nedsättning af tullen å socker.

I en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 94, hade herr J. A. Fjällbäck hemställt, att Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t behagade anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t till nästkommande Riksdag framlägga förslag till hvitbetssockertillverkningsafgiftens afskaffande och i samband dermed till sockertullarnes sänkande till sådana belopp, att de bereda hvitbetssockertillverkningen ett tillräckligt, men väl afpassadt tullskydd, men hemställde utskottet, att motionen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Häremot hade reservationer anmälts:

af herr friherre *von Schwerin* mot vissa delar af motiveringen;

af herr *Collander*, som hemställt:

att Riksdagen behagade i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t till nästkommande Riksdag framlägga förslag till hvitbetssockertillverkningsafgiftens afskaffande och i samband dermed till sockertullarnes sänkande till sådana belopp, att de bereda hvitbetssockertillverkningen ett tillräckligt, men väl afpassadt tullskydd;

af herr *Fredholm*;

samt af herr *Bergendahl* mot utskottets motivering.

I fråga härom anförde:

Herr *Collander*: Herr grefve och talman, mine herrar! Då jag vid detta betänkande fogat en särskild reservation, skall jag be att med några ord få redogöra för densamma.

Jag vill då först säga, att, då jag från en del håll hört, att denna reservation uppfattats såsom bevis på en ovänlig stämning mot den viktiga sockerbruksnäringen, jag här vill framhålla, att denna uppfattning är alldeles oriktig. Utskottet har till afhjelpande af det missförhållande, som uppstått i den öfverproduktion af socker — hvars tillvaro påvisats i föreliggande motion, som grundar sig på en af herr *Fredholm* förra året i utskottet afgifven reservation — endast hänvisat näringen till att söka ställa sig derefter och inskränka sin produktion. Detta låter mycket väl säga sig, men det låter sig icke lika lätt göra. Jag tror, att, om man vill komma näringen till hjälp, man måste se till, huruvida det låter sig göra att erhålla restitution utaf erlagd accis och sålunda exportera öfverskottet. En sådan restitution är emellertid under nuvarande förhållanden ganska svår att medgifva. Man har sagt mig, att det redan derom varit ansökningar inlemnade, men beviljandet af restitution har mött betänkligheter, enär den i så fall borde

grunda sig på produktbeskattning och icke kan byggas på den nuvarande hvitbetsbeskattningen.

Nu har jag naturligtvis i reservationen icke kunnat göra annat yrkande än det, som föreligger i motionen, eller på en utredning af det utaf herr Fredholm framställda förslaget att genom borttagandet af accisen och nedsättandet af tullen å råsocker åstadkomma en större konsumtion och följaktligen en hvitbetsodling i större skala. Huruvida denna af herr Fredholm föreslagna åtgärd är den rätta, derom kan man vara af olika mening. Men hvad som alltid fordras för att kunna besluta i saken är att få en utredning om hvad man bör sätta för skatter i stället för den nuvarande hvitbetssockeraccisen. För min del tror jag, att detta vore ett steg i den rätta riktningen, men naturligtvis tar denna utredning en viss tid. Hvad man emellertid derjemte behöfver, är förslag om huru man skall ställa sig till restitutionfrågan. Detta har jag icke kunnat begära direkt i klämman till min reservation, utan det har inflätats i motiveringen, i hopp att regeringen vid en utredning äfven ville taga hänsyn härtill.

Om det finnes ett så stort lager af socker, att det icke kan konsumeras annat än under en längre tid och man har behof af att kunna realisera det i utlandet, då är det icke mera än billigt att restitution beviljas, och detta skulle då möjligen för närvarande kunna ske undantagsvis för ett år efter en »antagen» utbytesberäkning. Men den borde alltid för framtiden, om accisen skall bibehållas, grundas på produktbeskattning.

Jag skall icke, då tiden är långt framskriden, vara vidlyftig, men jag skall dock be att få yrka bifall till min reservation, när jag tror, att en utredning sådan som den der föreslagna vore synnerligen nyttig, för att man derigenom må kunna få till stånd ett förslag om, huru denna viktiga sockernäring skall kunna reda sig. Då Riksdagen år 1893 genom en mindre välbetänkt lagstiftningsåtgärd, som innebar premierande af en del fabriker, måhända framkallat detta mindre lyckliga tillstånd af en öfverproduktion, bör Riksdagen också vara villig att rätta ett sådant misstag genom någon annan åtgärd.

Herr talman, jag ber att få yrka afslag å utskottets betänkande och bifall till min reservation.

Herr Sjövall: Herr grefve och talman, mine herrar! Hvitbetssockertillverkningen står i ett intimt förhållande till åtskilliga inflytelserika personligheter. Den utgör en af de mera betydande inkomstkällorna för vårt statsverk, i det den under accisens form för närvarande tillför detsamma bortåt 10 millioner; den är för våra jordbrukare af mycket beaktansvärd betydelse, när den för vissa syften engagerar omkring 56 å 57 tusen tunnland af vår bäst odlade jord; den spelar för de kommuner, dit sockerbruken blifvit förlagda, genom den betydliga andel, hvarmed de förmedelst kommunalskatter bidraga till kommunernas utgifter, en stor roll; den är för våra arbetare, som till ett antal af öfver 4,000 finna sysselsättning vid sockerfabrikerna och till ännu vida större antal vid betornas skötsel och skörd, en mycket betydande och mycket omtyckt arbetsgifvare och den har för storkapitalisterna varit en guldgruva, medelst hvilken de satts i stånd att på nagra år för-

Ang. af-
skaffande af
hvitbetssocker-
tillverknings-
afgiften m. m.
(Forts.)

Ang. af-
skaffande af
hvitbetssocker-
tillverknings-
afgiften m. m.

(Forts.)

dubbla, ja, flerdubbla sitt i densamma nedlagda kapital. — Då så många stora intressen äro förbundna med denna industri, är det ju lätt förklarligt, att man från samtliga dessa håll velat i möjligaste måtto befördra dess uppblomstring och att man med liflig oro ser hvarje omständighet, som ställer sig hindrande i vägen för densamma. — En sådan har man nu under de närmaste åren befarat, och, till och med förr, än man det väntat, står man nu öga mot öga med densamma. Denna för den så rikt uppblomstrade nya näringen hotande fara är *öfverproduktionen*. Man har i sin rastlösa äflan att få vara med om den för våra förhållanden icke vanliga vinst, som betsockertillverkningen lemnat sina idkare, helt hastigt förts derhän, att man redan producerar så betydligt mycket mera socker, än hvad landet behöfver, att man vid början af innevarande års förestående kampanj beräknar innerliggande lagerbehållningen af socker, som ej under gångna tillverkningsåret kunnat konsumeras, till ungefär 37 millioner kilo eller ett så stort quantum, att det motsvarar ett halft års konsumtion för hela vårt land. — Inför ett sådant faktum tvingas man till allvarliga sträfvanden att i tid söka råda bot mot den öfverhängande faran, så att den ej växer till en lavin, som i sitt ras drager med sig och begrafver de många gynsamma och för stat, kommuner och enskilda lyckobringande förhållanden, som genom denna för vårt land så naturliga industri kallats till lif och blomstring.

En yttring af detta sträfvande är herr Fjällbäcks motion, i hvilken såsom botemedel föreslås den åtgärd, som af herr Fredholm på det för honom kännetecknande sakkunniga och klara sättet vid förra årets riksdag motiverats och framstälts. Man säger: höj den inhemska konsumtionen genom att göra sockret billigare. — Borttag successivt accisen och sänk tullen, så att den nätt och jemt blir tillräcklig att utestänga import från utlandet. På så sätt skall man uppamma och omhulda en stor inhemsk marknad för sockret och komma andra näringsgrenar, i hvilkas tillverkningar socker ingår, att uppblomstra, ja, måhända framkalla nya, mycket inkomstbringande sådana. Ja, allt detta låter ju ganska plausibelt, och siffror, grundade på sannolikhetsberäkningar, kunna ju uppställas och förete en mycket tilltalande anblick; men, mine herrar, läggas än alla dessa omständigheter i den ena vågskålen, fruktar jag dock, att den kommer att uppvägas af den statsförlust på omkring 10 millioner, som skulle komma att ligga i den andra. -- Men skulle man än kunna finna på andra skatteobjekt och söka så återställa jenvigten, återstår ännu alltid en mycket stor betänklighet, och det är -- att finna den rätta proportionen i tullsänkningen. Blir tullen för hög, tillför den sockerfabrikanterna en oskäligen vinst, och vi veta nog litet hvar, hurusom en höjning eller sänkning i priset på socker af blott 1 öre pr kilo för sockerfabrikanterna kan beräknas icke i hundratal, utan i tusental af kronor -- blir den åter för låg, öppnar den vägen för den utländska konkurrensen. Härtill kommer nu, last not least, att detta föreslagna medel blott skulle hjälpa för en tid. Det onda, man vill bota -- öfverproduktionen -- skulle säkerligen mycket snart inträda igen och samma akuta kris som nu stå för dörren, och när vi då ej mer hade någon accis att borttaga, rades jag för, att den sista villan skulle blifva värre än den första.

Ett annat medel, som fabrikanterna sjelfva helt naturligt förorda, och som äfven tyckes ha billighet och rättvisa för sig, är *restitution* af accisen vid eventuel export, *men* en sådan restitution skulle helt säkert kräfa en reform af beskattningen, en förändring af grunden för sockerbetsaccisen, hvilken, som bekant, nu hvilar på råvaran, ej på den färdiga produkten. Genom de olika procent af sockerutbytet vid de olika fabrikena skulle restitution annars lätt kunna bli detsamma som *exportpremie*, enär det ena bruket skulle få mer än det andra och i alla fall mer än sjelfkostnaden. Frågas så vidare: »kan verkli- gen den svenska sockerfabrikanten, äfven under antagande af honom beviljad restitution af accisen, på världsmarknaden täfla med den tyska och franska? Hafva icke dessa ett så stort skydd i sin exportpremie, hafva de icke framför oss en så mycket bördigare och bättre odlad jord, så mycket lyckligare klimat, så mycket bättre betfrö m. m. m., att vi med nödvändighet måste ligga under i en sådan täflan? För min del hyser jag icke ringaste tvifvel härom, utan är fullt öfvertygad derom, att det svenska sockret genom restitution af accisen alldeles icke *med säkerhet* kan införas på världsmarknaden. För öfrigt är jag i hufvudsak *emot* en restitution af det enkla skäl, att den, efter mitt förmenande, blott är en framskickad blänkare för en tillärnad exportpremie, mot hvilket stimulerande medel opinionen, såsom reservanten mycket riktigt anmärkt, för närvarande är i bestämd opposition. Tala alltså tungt vägande skäl mot de af motionären och reservanten föreslagna hjälpmedlen för motverkande af den redan iråkade öfverproduktionen, så skulle måhända andra sådana kunna finnas på annat håll, och torde det vara väl värdt för vederbörande att taga trenne sådana, af sakförståndiga förordade, i öfvervägande, nemligen:

1:o borttagande af den olikhet i beskattning, som nu förefinnes mellan olika fabriker på grund af deras inbördes afstånd m. m. Denna är nemligen, såsom det redan visat sig, ett väsentligt hinder för en på fri öfverenskommelse fotad fixering af betodling fabrikena emellan;

2:o öfverlemnande åt staten af koncessionsrätt beträffande anläggning af nya fabriker;

3:o fastställande af afverkningen för hvarje fabrik.

Då jag på grund af det, som nu blifvit anfördt, hvarken kan sluta mig till motionär eller reservant och icke heller för närvarande vågar komma med något eget förslag, måste jag inskränka mig till att endast yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Bergendahl: I skrifvelse af den 11 maj 1894 ingick Riksdagen till Kongl. Maj:t med begäran, att Kongl. Maj:t »ville taga i öfvervägande, huruvida och i hvad mån ändring i gällande bestämmelser angående beskattningen af hvitbetssockertillverkningen samt ändring i dermed sammanhängande förhållanden erfordras i och för vederbörligt tillvaratagande af statsverkets finansiella intressen». Denna Riksdagens skrifvelse föranledde Kongl. Maj:t att till senaste Riksdag inkomma med en kongl. proposition, som sedermera ledde till Riksdagens beslut att vidtaga en ändring i afseende på det beräknade sockerutbytet, d. v. s. man höjde det beräknade utbytet af 100 kg. råa, ej torkade hvitbetor från 9 till 10 $\frac{1}{2}$ kg. socker. Nu kommer

Ang. af-
skaffande af
hvitbetssocker-
tillverknings-
afgiften m. m.
(Forts.)

*Ang. af-
skaffande af
hvitbetsocker-
tillverknings-
afgiften m. m.* här den ärade motionären och upptager den motion, som vid föregående riksdag väcktes af en hans kamrat på stockholmsbänken, hvilken motion går i en alldeles motsatt riktning mot det beslut, som Riksdagen förra året fattade. Han afser med sin motion dels sockeraccisens borttagande, dels tullens nedsättande i proportionerlig grad. Denna motion har också upptagits af herr Collander och utgör en del af hans till utlåntandet fogade reservation.

(Forts.)

Hvad afser nu egentligen reservanten med sin hemställan? Jo, han afser, att konsumtionen skall ökas genom att på detta sätt konsumenterna skulle förhjälpas till billigare pris. Men jag undrar, om man icke härvidlag bör taga i beräkning så väl statens intressen som ock sockerindustriens. Kan det verkligen vara i statens intresse att genom en sådan åtgärd, som den ärade reservanten afser, eller accisens borttagande, statsverket skall gå miste om millioner? Och kan det verkligen vara i sockerindustriens intresse, att den nuvarande tullen å socker skall sänkas, i synnerhet till ett sådant belopp, som reservanten föreslagit? Jag undrar, huru det skulle komma att se ut, om den nuvarande tullen sänktes. Man får väl anse, att den, ifrån att ha varit en finanstull, nu uteslutande öfvergått till att vara en skyddstull, och denna verkligen af så effektiv beskaffenhet, att man nästan kan säga, att den förbjuder all import af socker hit till landet. Skulle nu tullen sänkas, så blefve enligt mitt förmenande den oundvikliga följden den, att den utländska fabrikationen skulle öfversvämma hela vår marknad med sina fabrikat.

När nu en sådan hög tull som den nuvarande förefinnes, så är det också alldeles gifvet, att, på det att statens intressen må skyddas, sockerfabrikanterna få finna sig uti, att en skatt är lagd på deras tillverkning. Man har ej heller hört något det ringaste klagomål från det hållet eller någon allmänare önskan om accisens borttagande, ty deraf följer ju också ovillkorligen en sänkning af tullen. Jag undrar emellertid, om det skulle kunna anses klokt att gå på detta sätt till väga, då, såsom jag nyss nämnde, följden deraf skulle bli den, att vår sockermarknad öfversvämmades af utländska fabrikat. Det kan visserligen se ut, som om konsumenterna häraf skulle få nytta genom de hastigt fallande prisen, åtminstone till en början; men jag undrar, om ett sådant tillstånd verkligen skulle kunna i längden hålla i sig. Jag föreställer mig nemligen icke möjligheten af att svenska staten skall vara med om att döda vår inhemska sockerindustri, ty skulle den vara med derom, så skulle ju onekligen följden blifva den, att utlänningen blefve ensam regerande på vår marknad och att han, jemte mellanhänderna, kanske skulle komma att diktera prisen. Då undrar jag verkligen, om det skulle, såsom reservanten föreställer sig, blifva så låga pris. Nej, jag tror icke, att man på det viset skall åstadkomma en sänkning i sockerprisen, utan detta bör ske på naturlig väg, genom en konkurrerande fabrikation inom landet under effektivt tullskydd. Det är den, som skall åstadkomma en produktion, så stor, att konsumtionen härigenom ovillkorligen skall komma att ökas och priset att nedgå.

För öfrigt, om jag icke misstager mig, så har, efter hvad jag hört berättas, priset på socker under de senare åren nedgått. Ifrån att

en säck råsocker för ett par år sedan gälde 43,50 kronor och ett år derefter gick ned till 41 kronor, har man nu, efter hvad jag hört sägas, att vänta en betydligare reduktion af priset ända ned till omkring 30 kronor, hvartill värdet på socker för den närmaste tiden skulle komma att belöpa sig. Om vi då taga i betraktande å ena sidan de 43,50 kronor, som sockret gälde, pr säck beräknadt, vid den tid, då herr Fredholm kom fram med sin motion, och å andra sidan de 30 kronor, hvartill sockerpriset beräknas komma att nedgå, så hafva vi ju, om detta mitt antagande är riktigt, på det viset redan kommit till en sådan sänkning i sockerpriset, som motionären och reservanten afsett. Då jag dertill anser, att ett antagande af reservationen skulle vara detsamma som att vidtaga åtgärder, onödiga och onyttiga och ledande till såväl minskning af statsinkomsterna som sockerindustriens skadande utan att på samma gång på lämpligt sätt befordra konsumtionen, så kan jag naturligtvis icke annat än hoppas och önska samt anse det klokaste vara, att reservationen måtte bli afslagen.

Reservanten talar äfven i sin reservation om något annat, nemligen om restitution af den erlagda sockerskatten, af de erlagda accisafgifterna, för att man må kunna företaga export. Det stora intresse, som han i början af sin reservation visat för denna restitution, tycks emellertid svalna mot slutet af densamma, i det han der lemuar denna idé och därför anför såsom skäl, att det troligen icke skulle vara möjligt åstadkomma en sådan restitution, emedan det skulle vara detsamma som att införa exportpremier. Jag vill nu icke tvista med honom härom, men jag vill fästa hans uppmärksamhet på hvad herr finansministern yttrade till statsrådsprotokollet för den 13 mars förra året vid framläggandet af sitt förslag till ändring i hvitbetssockerbeskattningen. Sedan herr statsrådet och chefen för finansdepartementet fäst uppmärksamheten derpå, att tillfällen skulle kunna inträffa, då export kunde vara behöflig för att undanskaffa ett tillfälligt öfverskott af socker, yttrade herr statsrådet följande:

»Skulle emellertid godtgörelse af tillverkningsskatten vid dylik tillfällig export någon gång anses böra förekomma, vore det väl icke alldeles omöjligt att äfven under nuvarande beskattningssystem bestämma godtgörelsen på sådant sätt, att den icke komme att innebära någon exportpremie.»

Utskottet har ju för sin del icke haft anledning att yttra sig om någon restitution, och jag har för min del också ansett, att utskottet icke bort göra något uttalande om exportpremier, emedan motionen icke föranledde något sådant uttalande. Jag har därför i det fallet icke kunnat biträda utskottets uttalande, utan mot detsamma inlagt min reservation.

Men utskottet har i sin motivering äfven gjort ett annat uttalande, som också föranlett min reservation. På sid. 2 i betänkandet yttrar utskottet, sedan det talat om, att förslagets antagande skulle medföra en minskning i statsverkets inkomster af minst 8 millioner kronor: »En sådan minskning skulle icke utan största svårighet kunna ersättas genom andra skattetitlar, hvarförutom sockerkonsumtionen enligt utskottets åsigt vore ett synnerligen lämpligt föremål för be-

Ang. af-
skaffande af
hvitbetssocker-
tillverknings-
afgiften m. m.
(Forts.)

Ang. af skattning, i det att socker förbrukades i större mängd af de förmögnare klasserna inom samhället än af de fattigare. Jag för min del har icke kunnat biträda denna utskottets åsigt. Min erfarenhet i detta hviitetssocker-tillverknings-afgiften m. m. afseende — huruvida den öfverensstämmer med någon annans, vet jag icke — är, att den fattige *relativt* till sin köpeförmåga konsumerar lika mycket socker som den rike.

(Forts.) Då jag instämt i den öfriga motiveringen och äfven varit med om klämnen, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Fredholm: Herr talman! Såsom den siste ärade talaren framböll, utgjorde sockertullen ursprungligen en finanstull. Men det är att märka, att, då denna tull i början af 1860-talet uppgick till ungefär $\frac{1}{3}$ af varans värde, den nu går upp till 100 % af varuvärdet, detta af två anledningar: den ena, att man under tiden något höjt tullen, den andra och viktigaste, att sockerprisen under tiden så betydligt nedgått.

När man hade denna höga tull på socker och tillika ville uppmuntra den inhemska sockerindustrin, var det nödigt att åsätta den inhemska sockertillverkningen en särskild accis för att icke bereda densamma ett alltför stort tullskydd. Förhållandena ha emellertid numera utvecklats sig på det viset, att tullen står kvar med ett belopp af 100 % af varans värde, men verkar icke såsom en finanstull, utan nästan uteslutande såsom en skyddstull. Detta stora tullskydd för den inhemska sockertillverkningen har också på helt kort tid lett till det resultat, att vi i närvarande stund ha öfverproduktion på socker inom landet. Under sådana förhållanden, då öfverproduktion eger rum, är det just precis detsamma huru hög tullen är, den kan vara huru hög som helst, den inverkar ändå icke det ringaste på den inhemska marknadens pris, och ur prisbillighetens synpunkt kan därför tullens storlek för närvarande vara mer eller mindre likgiltig. Men då motionären och alla, som vilja ha en förändring i nu rådande förhållanden, önskat, att tullen icke bestämmes högre, än att ett tillräckligt tullskydd beredes, är det därför, att man vill förbinda, att under normala förhållanden, då produktionen jemnt täcker konsumtionen, det skall beredas tillfälle för det lilla antal sockerbruk, som finnes i landet, att bilda ring och såmedelst pressa upp prisen utöfver hvad som är skäligt och billigt. Afpassar man tullen noga för att förhindra den utländska införseln, kunna icke sockerfabrikanterna inom riket höja priset utöfver denna gräns.

Nu sade en föregående talare, representanten från Trelleborg, att det är med mycket stor svårighet förenadt att bestämma tullen på rättvist sätt. Sådant är icke konstigare i detta än i alla andra fall. Är tullen för liten, då märker man det nog derigenom, att det föres in utländskt socker; och om det icke föres in utländskt socker, har man tillfälle kontrollera, om tullen är för hög, genom anskaffande af nödiga uppgifter angående prisen o. s. v. i utlandet på samma sätt som man går till väga vid bestämmandet af hvarje annan tull.

Emellertid, den accis, som införts på sockertillverkningen, och som var en nödvändighet, då sockertullen var en finanstull, den är numera öfverflödig och i och för sig själf onaturlig samt verkar skadligt på

mångahanda sätt. Denna statens skattläggning af en näring ger denna näring skenbart berättigade anspråk att vända sig till staten med begäran om hjälp vid hvilka uppkommande svårigheter som helst, och på detta sätt blir staten delaktig uti en näringsverksamhet, som det vore bäst både för staten och näringen, om den kunde få sköta sig själf. Vidare begagnas den omständigheten, att sockerbruken få betala accis till staten som motiv för dessa bruk, då de äro nödsakade att nedsätta betpriset, för att kunna säga till jordbrukarne: »vi kunna icke betala eder så höga pris för betorna, då vi själfva få betala så hög skatt för dem. Det är tydligt, att detta skall hos betodlarne framkalla ovilja mot staten, för att denna af sockerbruken utkräver skatt på tillverkningen. Det skulle därför vara mycket önskligt, om man kunde få bort denna accis.

Ang. af-
skaffande af
hvitbetsocker-
tillverknings-
afgiften m. m.
(Forts.)

Man säger nu, att staten derigenom skulle förlora 10 millioner, göra en uppoffring på 10 millioner. Hvad staten förlorar, hvad staten uppoffrar är absolut ingenting, ty om staten icke får dessa 10 millioner i inkomst på sockerbeskattningen och de således finnas kvar i befolkningens fickor, så kan väl staten ta ut dessa 10 millioner på annat sätt, utan att hvarken staten eller befolkningen i sin helhet därför blir vare sig fattigare eller rikare. Men i fråga om beskattning är det af yttersta vikt, att skatterna uttagas på sådant sätt, att de trycka i minsta mån ojemmt på individerna, och det kan man icke säga vara förhållandet med sockerskatten.

Utskottet säger visserligen, att sockret »vore ett synnerligen lämpligt föremål för beskattning, i det att socker förbrukades i större mängd af de förmögnare klasserna inom samhället än af de fattigare». Men detsamma är förhållandet med mycket annat, som de förmögnare förbruka i större quantiteter än de fattigare. Frågan gäller dock icke individens absoluta förbrukning, utan fråga är, när man talar om, huruvida skatten trycker, huru stor procent af sin inkomst de fattigare få betala för sitt socker, och huru stor procent de rikare. Gör man en sådan jämförelse, skall man se, att denna sockerskatt trycker de fattiga mycket mer än de rika, emedan sockret nu blifvit en nödvändighetsvara.

Talaren från Trelleborg sade, att denna fråga är af mycket ömtålig beskaffenhet, så till vida att det är så många stora och viktiga intressen, som äro förknippade med den: det var jordbrukarnes intresse, det var de mekaniska verkstädernas intresse, kapitalistintresset och många andra intressen. Deruti har han fullkomligt rätt, och det är just det, som gör, att dessa mäktiga och kraftiga intressen hvarje gång, som det uppstår svårigheter för sockerbruken, pressa och trycka på Riksdagen, för att staten skall mellankomma och afhjelpa svarigheterna. Så har det varit hvarje gång, då här i Riksdagen varit fråga om att höja utbytesprocenten. Alla ha då med en mun sagt: »detta är döda sockerindustrien», och när Riksdagen icke latit skrämna sig af sådana farhagor, har det visat sig, att året derpå sockerutbytet varit mycket större, än hvad Riksdagen antagit. Förra året höjde vi utbytesprocenten till 10½, och då sade alla, som frågan närmast rörde: »detta är ju förskräckligt» och hemställde, att man i stället skulle taga en medelsiffra för föregående 3 år eller 5 år. Men hvad har inträffat i år?

*Ang. af-
skaffande af-
hvitbetsocker-
tillverknings-
afgiften m. m.* Jo, att sockerutbytet är omkring 12 %, och det har aldrig varit så högt som nu.

Men för tillfället är icke fråga om höjning af utbytesprocenten, utan hvad som nu är i fråga det är att utfinna ett sätt för att blifva af med sockerbrukens stora öfverskott, som ligger och trycker på den inhemska marknaden. För att bereda utväg härtill vill man nu införa restitution. Men huru skall det kunna vara möjligt att införa restitution af en accis, som grundar sig på ett beräknadt råsockerutbyte, hvilket varierar för hvarje fabrik, helst som dertill kommer, att somliga fabriker betala skatt efter ett mindre lagstadgad sockerutbyte än andra. När på en del ställen betalas skatt efter 10½ % utbyte, men sockerutbytet kanske uppgår till 12 %, och på annat håll en fabrik betalar skatt efter endast 8½ % eller 7½ % utbyte, huru skall det då bli möjligt att bereda en rättvis restitution för alla? Medgifver man restitution för bruk, som betala skatt efter lägre sockerutbyte, premierar man ju dem framför alla de andra, som betala skatt efter det beräknade högre utbytet. Beräknar man åter restitutionen efter det högsta erhållna sockerutbytet, är det naturligtvis en del, som icke bli premierade, men man premierar i alla fall alla de bruk, som betala lägre skatt. Om man t. ex. skulle beräkna restitutionen efter 12½ % sockerutbyte, skulle vid utförsel 3 stycken nyanlagda fabriker, som betala skatt efter ett mindre utbyte än det lagstadgade, få 1 öre i premie och Roma sockerfabrik på Gotland skulle få öfver 2 öre i premie för ett kilogram socker. Det kunna nog herrarne förstå, att med restitution under sådana förhållanden äro vi redan inne på premiering af sockerutförseln.

Nu kan man säga, att detta missförhållande skulle kunna afhjelpas på så sätt, att man icke gifver restitution åt andra sockerbruk än sådana, som betala full skatt; de andra få icke restitution. Det kan man visserligen säga, men huru skall man göra det? Kanhända blir detta icke så alldeles lätt, som man föreställer sig. Man har talat om att plombera säckarne, men jag tänker, att åtskilliga andra kontrollåtgärder derjemte måste bli nödiga, för att man skall kunna förvissa sig om, att man icke betalar restitution för något socker, hvarför icke skatt blifvit betalad.

Såsom en föregående talare nämnde, är enda möjligheten för att bevilja restitution den att införa produktbeskattning. Men hvad vill det säga att införa produktbeskattning? Jo, det vill säga att kringgärda hvarje sockerbruk, så att icke tillfälle gifves till utförsel mera än genom en port. Man finge anordna en ständig bevakning, tillsätta kontrollörer vid fabrikerna för att natt och dag öfvervaka tillverkningen, låta hvarje transport ifrån en fabrik vara åtföljd af bevakning med mera, med mera.

Först och främst kan hvar och en förstå, att detta skulle bli en ganska dyrbar apparat för statsverket, och för det andra att sockerfabrikanterna just icke skulle bli belättna med en sådan tillställning.

För öfrigt skall det väl, äfven om man vidtager dessa åtgärder — åtminstone synes detta mig uppenbart — ändock vara omöjligt att skicka ut något socker på den utländska marknaden. Det torde nemligen vara uppenbart, hvilket också talaren från Trelleborg medgaf, att

man i Skåne ej skall kunna producera socker för samma pris som i utlandet, när det är behöfligt att här hafva en skyddstull af 50 % af varaus värde. Men utom det, att vi icke kunna producera för samma pris, är omöjligheten att exportera socker ännu mera ökad, då utomlands det betalas exportpremier af sockerproducerande länder vid utförsel till England, hvilket är det enda land, till hvilket socker kan skickas, ty andra länder ha så enormt höga tullar, att till dessa icke kan införas ett enda kilo socker ifrån något håll.

Talaren från Trelleborg sade, att om man skulle vidtaga sådana åtgärder som att borttaga accisen, men bibehålla ett rimligt tullskydd, skulle i alla fall öfverproduktion ej kunna förebyggas. Ja, det vill jag visst icke bestrida, men säkert är, att, om öfverproduktion under sådana förhållandena uppstode, man icke skulle hafva någon rimlig anledning att vända sig till staten med begäran om hjälp. Många af de skyddade näringar, vi här i landet fått på senare tider, måste, med »den glädjande utveckling industrien på senare tider tagit», som man säger, kämpa med öfverproduktion, men icke kan det falla någon af dessa näringar in att begära, att staten skall träda emellan och afhjelpa svårigheter, som för dem uppstått i följd af öfverproduktion.

Enda möjligheten att bereda en icke-förlustbringande export af råsocker från vårt land är att här som i andra länder bevilja exportpremier. Men kommer man in på den vägen, att man börjar gifva exportpremier, om detta också sker i endast dold form, ja, då äro vi inne på ett sluttande plan. Olägenheterna af ett sådant tillvägagående kommer säkerligen att mera än uppväga fördelen af de 10 millioner, som staten tager ut genom sockerbeskattning, då i betraktande tages de 10 millioner, som dessutom måste af befolkningen redan nu betalas i förhöjdt pris å socker, men som icke synas. Dessa millioner tager man här aldrig i beräkning, men de äro dock för befolkningen en ganska afsevärd summa. Det är, som Bastiat sade i världen: somt ser man, och somt ser man icke.

Nu säger utskottet, att det enda sätt att kunna afhjelpa missförhållandet är, att fabrikanterna sjelfva inskränka produktionen, så att den icke öfverstiger landets behof. Ja, det synes mig också vara den enda utvägen. Den är enkel, och den leder otvifvelaktigt till det önskvärda resultatet. Men icke tror jag målet skulle vinnas, om man, såsom talaren från Trelleborg förmenade, skulle afhjelpa svårigheterna genom att anlita någon af de utvägar, han föreslog. Att borttaga olikheten i nu rådande beskattning, medger jag vara någonting önskvärdt, men icke kan man tillita den utvägen. Jag har varit emot, att den skulle tillskapas, men då Riksdagen en gång beslutit den och garanterat, att det sålunda bestämda beskattningsförhållandet skulle fortvara under ett visst antal år — olikheten upphör i visst fall efter 3 och i alla andra fall efter 2 år — så kan väl icke någon föreställa sig, att Riksdagen skall vara benägen att fatta beslut om borttagande af en rättighet, som den garanterat. Det medlet kan sålunda ej användas.

Det andra medel, samme talare ifrågasatte, var, att staten skulle få rätt att lemna koncession åt sockerbruk, och det tredje var, att staten skulle bestämma afverkningens storlek. Ja, om någonting sådant skulle

Ang. af-
skaffande af
hvitbetssocker-
tillverknings-
afgiften m. m.
(Forts.)

Ang. af- åtgöras, komma vi in på precis samma väg, som beträddes på 1730-
 skaffande af och 1740-talen, då staten skulle dirigera näringsverksamheten, och då
 hvitbetssocker- skulle vi väl också för det ändamålet hafva en särskild statsinstitution
 tillverknings- och statstjenstemän och måhända en särskild hufvudtitel och allt i hop
 afgiften m. m. det der.
 (Forts.)

För öfrigt går det mycket väl för sig för sockerbruken att bestämman sin produktion i förhållande till konsumtionen. Det bör ej vara svårare för dem än för brännvinsbrännerierna. Der reglerar ju icke staten tillverkningens storlek, utan brännvinsbrännarne hafva af egen erfarenhet lärt sig, huru stor den bör vara.

Jag kan ju icke nu — lika litet som förra året — vilja söka vinna kammarens bifall till hvad som i motionen framhållits. Jag kan det så mycket mindre, som jag icke ens förra året framstälde yrkande på bifall till den motion, jag då väckt. I stället tillät jag mig då att här i kammaren föreslå, »att Riksdagen behagade i skrifvelse till Konungen anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t låta verkställa utredning icke blott om de villkor, hvarpå vid utförsel af socker restitution af hvitbetssockertillverkningsavgiften må beviljas, utan ock om de förutsättningar och villkor, på hvilka hvitbetssockertillverkningsavgiften skulle kunna helt och hållet afskaffas». Jag fick för detta mitt yrkande icke understöd af flere än 87 af kammarens ledamöter, och jag beklagar detta, ty om mitt yrkande blifvit Andra Kammarens beslut, torde väl regeringen i närvarande ögonblick hafva verkställt en utredning om de villkor, hvarpå en restitution skulle kunnat beviljas, och då hade vi nu kunnat taga denna fråga i närmare skärskådande. Men då kammaren icke var med om mitt förslag, har regeringen icke funnit någon anledning att utreda den deri berörda frågan. Och dock har det inträffat just i dessa dagar, att man från Skåne, från sockerbruken der, petitionerat hos Kongl. Maj:t om, att han måtte ställa så till, att man får restitution och får bestämmelse om dess storlek och de villkor, på hvilka en restitution skall utgå. Så som jag förut framhållit, är denna fråga om restitution en ganska kinkig fråga, och jag tviflar, att Kongl. Maj:t skall kunna lyckas att verkställa en för medgifvandet af sådan behöflig utredning under den tid, som återstår för Riksdagen att vara samlad. Och kan Kongl. Maj:t icke göra det, då befarar jag, att vi hafva att motse en kris, och en ganska betydelsefull sådan, bland de skånska sockerbruken. Den krisen torde nog komma att sträcka sina verkningar utöfver Skåne.

Möjligheten af att något sådant kan inträffa — hvilket jag för min del hoppas icke må ske — synes mig för kammaren böra utgöra en allvarlig maning att för framtiden lägga på hjertat, huru viktigt det är, att Riksdagen icke försummar tillse, att man alltid i tid bereder sig på hvad som skall komma, så att man i det ögonblick, då man måste skrida till handling, vet hvad man gör och icke står rådvill med hänsyn till de åtgärder, som böra vidtagas.

Herr Göransson: En af reservanterna, herr Collander, har anført i sitt yttrande, att, då Riksdagen framkallat denna öfverproduktion, Riksdagen också bör råda bot derför. Detta botemedel ansåg han i likhet med motionären skulle kunna erhållas derigenom, »att Riks-

dagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhåller, det tacktes Kongl. Maj:t till nästkommande Riksdag framlägga förslag till hvitbetssockertillverkningsafgiftens afskaffande och i samband dermed till sockertullarnes sänkande till sådana belopp, att de bereda hvitbetssockertillverkningen ett tillräckligt, men väl afpassadt tullskydd». Reservanten har utgått från den förutsättning, att, om accisen på sockertillverkningen skulle blifva borttagen, konsumtionen derigenom skulle ökas så betydligt, att allt sockret skulle kunna konsumeras inom landet. Jag vågar hafva en annan uppfattning i denna sak. Det fins en bilaga vidfogad motionen, och af denna kan man finna, att konsumtionen under de begge sista åren varit i medeltal omkring 72,000 ton, men att tillverkningen för tiden från den 1 oktober 1896 till den 1 oktober 1897 är uppskattad till förslagsvis 102,870,000 kilogram, och att dertill finnes en lagerbehållning af 8,884,303 kilogram eller tillsammans 111,754,303 kilogram. Om man då derifrån drager den beräknade konsumtionen för sistnämnda år, 75,000,000 kilogram, skulle det blifva en lagerbehållning, beräknad, den 1 oktober 1897 af 36,754,303 kilogram. Det skulle motsvara ungefär halfva årskonsumtionen. Tro nu herrarne, att, äfven om vi borttoge denna accis, vi skulle kunna öka konsumtionen så pass mycket som med 50 procent? Jag tror icke, att detta är möjligt.

Ang. afskaffande af hvitbetssockertillverkningsafgiften m. m.
(Forts.)

Man har här åberopat England såsom ett exempel. Der är sockret tullfritt, och der, har man åberopat, är det en förbrukning af 34,6 kilogram per individ, då vi här förbruka endast hälften eller omkring 17 kilogram per individ. Men jag vågar tro, att det icke allenast är det billiga priset, som föranleder denna skilnad, utan att det är olika lefnadsförhållanden och olika lefnadsvanor. Och äfven om vi nu enligt reservantens förslag skulle få sockret 11½ öre billigare per kilogram och dess pris sålunda nedgå från 42 öre, det nuvarande priset, till 30½ öre, tror jag ändock, att det är absolut omöjligt, att vårt land kan konsumera hela tillverkningen.

Då blir frågan, hvar man skall göra af öfverskottet. Vi kunna äfven i detta fall anföra ett litet exempel från utlandet, som också är åberopadt i motionen. Jag skall taga mig friheten att uppläsa några rader:

»I utlandet, der man liksom här började med att beskatta råvaran, blef man af omständigheterna nödsakad att öfverföra beskattningen på den färdiga produkten i samma stund sockerindustrien utvecklade sig derhän, att produktionen af socker motsvarade landets behof deraf, och fråga sålunda uppstod om att börja på allvar exportera. Detta skedde i Tyskland och Österrike 1888, och från 1887 har Frankrike en blandad material- och produktbeskattning. Då emellertid skatten skulle vid utförsel restitueras, visade det sig snart, att denna restitution medförde en premiering af det exporterade sockret, och då alla med hvarandra konkurrerande länder voro angelägna om att befrämja exporten, lade detta hinder i vägen för exportpremiernas borttagande, oaktadt försök dertill gjordes på Londonkonferensen 1887. Sockerpremien utgår nu per deciton med 1,75 kr. i Österrike, 4 kr. i Belgien och Holland och med 4,52 i Frankrike; i Tyskland är ifrågasatt 3,55. Under

*Ang. af-
skaffande af
hvitbetssocker-
tillverknings-
afgiften m. m.* sådana förhållande lærer export af socker från något annat land ej kunna ega rum, utan att äfven der exportpremie medgifves.» Således är det anfördt här i motionen ett exempel på, hvarthän vi skulle komma. Om nu accisen borttages, föreställer jag mig, att

(Forts.) det kan leda derhän, att det blir en ytterligare ökad produktion. Och då vi redan förut hafva för stor lagerbehållning och öfverproduktion, skulle följden häraf blifva ett nästa steg: exportpremier. Vilja herrarne vara med om att slå in på den banan, kunnen I ju göra ett försök med att bifalla motionen, men jag för min del vill icke inlåta mig på en sådan affär.

Jag kan heller icke dela reservantens här uttalade åsigt, att Riksdagen skall hafva någon sorts skyldighet att hjälpa dessa sockerfabriker att få afsättning för sin öfverproduktion, derför att Riksdagen förut har beviljat dem för goda villkor, utan skulle väl detta haft mera skäl för sig, om villkoren varit allt för hårda. Riksdagen har för öfrigt aldrig ålagt dessa fabriker att producera mera socker än de kunna afsätta. Som det är faktiskt bevisadt, att åtminstone i början fabrikerna gjort ganska goda affärer och förtjenat stora penningar, tror jag derför icke, att Riksdagen nu skall hafva skyldighet att hjälpa dem på nytt.

Jag anser således, i likhet med utskottet, att denna sak icke kan regleras på något annat och klokare sätt, än att dessa fabriker måste inrätta sig så, att de ställa sin tillverkning efter som de kunna blifva af med sitt socker, eller efter som det kan konsumeras inom landet. Och på grund deraf skall jag be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Fjällbäck: Herr talman, mine herrar! Det är ju ganska naturligt, att det icke kan falla mig in att i denna sena timme gå vidlyftigare in i detta säkerligen mycket svårlösta ämne. Men det är verkligen vissa åsikter man här fått höra, särskildt från de närmast intresserade, som föranledt mig att begära ordet. Det ser ut, som om man fått den uppfattningen, att, ju större skatt man lägger på en viss näring, ju fördelaktigare är det för den ifrågavarande näringen. Det är förunderligt eljest, att representanter från den landsort, der denna näring bedrifves, skola vara så ifriga, att näringen skall få behålla skatten. Om denna uppfattning vore riktig, vore det ju synnerligen lämpligt att beskatta en hel del andra näringar, som derigenom skulle få en fördel.

Men det förhåller sig nog icke så. Det är nog icke så, att representanter för denna näring vilja hafva skatten för att dermed uppmuntra näringen, utan det är nog så i stället, att de vilja behålla skatten för att dermed kunna en vacker dag tvinga staten att återbetala den, och icke blott hela skattebeloppet, utan åtskilligt derutöfver, så att det måtte blifva en särskild ersättning för det socker, som exporteras.

Nu förhåller det sig ju så, som äfven blifvit förut här påpekadt och som också jag i min motion visat, att vi hafva ett ofantligt öfverskott af socker. Utskottet säger nu derom, att den saken får reda ut sig sjelf, de svenska sockerfabrikerna få inrätta sig så, att de minska sin produktion.

Detta är dock i alla fall ett ganska hårdt tal, ty det betyder, att redan i år fabrikanterna skola minska sin afverkning med hälften ungefär, så vida man åter skall komma i jemvigt. Men om jag är väl underrättad, ha nog fabrikernas representanter andra åsikter.

Herr Fredholm nämnde, att en agitation vore igångsatt i syfte att få restitution af skatten; man tänker således uppträda på den utländska marknaden och der, så att säga, till för lågt pris afyttra det socker, som här ej kan konsumeras.

Hvilka utsikter har man då att på den utländska marknaden bli af med öfverskottet? Det stod för någon tid sedan i en svensk tidning en notis, som var hemtad dels ur en dansk och dels ur en engelsk tidskrift, och som jag ber att få läsa upp, därför att den är särskildt belysande för frågan om prisförhållanden och exportpremier i Tyskland, Frankrike och England — och vi kunna ju vara öfverens om, att det hufvudsakligen är den engelska marknaden, vi ha att vända oss till, när det blir fråga om export af socker. Der säges: »Tyskland, Österrike, Frankrike, Belgien och Holland hafva i en följd af år konkurrerat om att leverera till England dess sockerbehof till allt lägre pris. Då England bland samtliga Europas stater är det enda land, som står öppet för tullfri införsel af utländskt socker, mötas här alla utbud och den engelska marknaden beherskar världspriset. Hittills hafva franska konsumenter betalt franskt socker med 82 öre per kilo, medan engelska förbrukare kunde köpa det till 25 öre.» Det var i England. »I Frankrike konsumeras blott 15 kilo om året per individ, medan man i England nått upp till cirka 34 kilo per individ.» Detta var förhållandet före den senast antagna förändringen i premieförhållandena i Frankrike. »Sedan den senast antagna franska exportpremien trädt i kraft och man samtidigt har höjt den inländska sockerskatten, skall franskt socker af franska förbrukare betalas med 90 öre per kilo, medan engelska konsumenter skola få det franska sockret levererad för omkring 17 öre per kilo.»

Det är således med dessa pris, under dessa förhållanden, som våra fabrikanter skola uppträda och konkurrera på världsmarknaden. Deraf framgår alldeles tydligt, att, om det skall kunna ske med utsigt till framgång, måste det ske alldeles som det skett i Frankrike, att konsumenterna här hemma få betala det socker, som konsumeras af utlänningen. Det är dithän man vill ha det; och af fruktan därför är det, som vi, hvilka yrka på skattens borttagande, göra detta, hufvudsakligen af det skäl, att vi anse, att, om man tager bort skatten på denna tillverkning, kunna ej sedan denna närings representanter komma med anspråk, berättigade anspråk nemligen, på att staten skall genom exportpremier hjälpa densamma; och då får denna näring, som alla andra, hjälpa sig sjelf och inrätta sig efter tillgång och efterfrågan utan att kunna göra anspråk på statens mellankomst och hjälp.

Utskottet säger, att denna skatt är så lämplig därför, att den utbetalas hufvudsakligast af de förmögnare klasserna. Det säger detta i den formen, att de förmögnare klasserna i samhället betala mera af denna skatt än de fattigare. Men detsamma kan man säga om förbrukningen af en hel del andra artiklar. Det förhåller sig väl så, att en förmögnare familj konsumerar mera socker än en fattigare, det

Ang. af-
skaffande af
hvitbetssocker-
tillverknings-
afgiften m. m.
(Forts.)

Ang. af skaffande af hviibetssocker-tillverkningsafgiften m. m. lär väl icke kunna bestridas. Det var visserligen en ledamot af bevillningsutskottet, som tycktes vilja bestrida, att så var förhållandet; men det kunna vi väl vara ense om, att förmögnare personer just på grund af sina bättre tillgångar konsumera dylika varor i högre grad.

(Forts.)

Men det är fallet äfven med smör och kött och andra dylika artiklar; och aldrig har man hört talas om, att man vill komma och lägga särskild tillverkningsskatt på dessa varor.

Jag tror verkligen, att de personer, som i utskottet dikterat detta uttalande, skulle haft mycket större utsigt att bli trodda, om de i stället för att bibehålla denna sockerskatt velat lägga den på bevillningskronan och sagt: vi skola flytta öfver de der tio millionerna på bevillningen, ty då kunde man med skäl sagt, att de förmögnare klasserna i högre grad än de fattigare betala den. Men som det nu är, är det ej riktigt. Det förhåller sig med denna konsumtionsskatt som med många andra sådana skatter, att det blir de mindre bemedlades stora massa, som få betala hufvudbeloppet. De förmögna äro beklagligtvis just ej så många, åtminstone i vårt land, att de spela en så stor roll, då det gäller att betala konsumtionsskatter, som man här tyckes vilja antaga.

Med ett ord: jag tror, att det hade varit riktigare af utskottet att, i stället för att såsom utskottet nu gjort, sticka hufvudet under busken och gömma sig för frågan samt låtsas om ingenting, taga frågan under allvarligt öfvervägande, ty det är väl i alla fall en allvarlig sak detta, att vid början af detta års höst socker ligger på lager till ett värde af 12 à 15 millioner. Detta är, säger jag, en betänklighetsomständighet, och man borde väl vidtaga någon åtgärd för att minska detta stora lager.

Nu säger man visserligen, att ett borttagande af skatten icke kan en så kraftig verkan åstadkomma, som att konsumera hela det stora lagret. Det har ej heller jag trott, men att en nedsättning af priset ökar konsumtionen, framgår af de förhållanden, som råda i Frankrike och England, i det att konsumtionen i England är mer än dubbelt så stor som i Frankrike just på grund af den stora prisskilnaden. I England förhåller det sig så — som äfven påpekats af den ofvannämnde författaren — att det gått derhän med sockerkonsumtionen, att man har stora industrigrenar, i hvilka socker användes, och att det odlas stora fält med åtskilliga bärsorter, som sedan användas till syltning. Och jag tycker verkligen, att herrarne borde vara betänkta på att vidtaga några åtgärder för att äfven här i vårt land uppmuntra en sådan industri. Hvar och en vet ju, att här finnes en massa bär och frukt, som ej kan tillvaratagas just i brist på socker, därför att denna vara ännu är alltför dyr, trots alla prisfall, för att den stora massan af folket skulle kunna använda den till födoämne, i den grad åtminstone som man skulle kunna, om priset än ytterligare nedsattes.

Det synes mig dessutom alldeles orimligt att på detta sätt beskatta en vara, som tillverkas i landet, och som är ett icke blott oskadligt, utan nyttigt och nödvändigt födoämne. Då vore det lämpligare att lägga skatt till och med på kaffe än på socker. Detta vore bra mycket rimligare. Utom kaffe fins det äfven andra sådana beskattningsföremål, såsom öl och brännvin och dylikt. Beträffande dessa be-

höfver man ej hysa någon särskild fruktan för att genom påläggande af skatt — särskildt gäller detta bränvin — tillverkningen skall minskas, utan man kan vara öfvertygad om, att det vore fördelaktigt, om man genom en högre skatt kunde minska konsumtionen af denna vara. *Ang. afskaffande af hvitbetssocker-tillverknings-afgiften m. m.* (Forts.)
 Det synes mig således vara mycket lämpligt att öfverflytta dessa tio millioner i sockerskatt på andra beskattningsföremål, som äro mer lämpliga för beskattning.

Jag tager mig därför friheten att yrka bifall till herr Collanders reservation, ehuru jag förmodar, att det för närvarande ej leder till någon åtgärd. Men hufvudsyftet med min motion har varit, att få fram frågan och få uppmärksamheten fäst å densamma; och jag tror, att den skall tränga sig fram genom sin egen inneboende kraft, så att den förr eller senare måste företagas till behandling och lösas på det ena eller andra sättet.

Öfverläggningen var härmed slutad. Enligt de gjorda yrkandena gaf herr talmannen propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på afslag derå och bifall i stället till herr Collanders vid betänkandet fogade reservation; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering blef likväl begärd och företogs enligt följande nu uppsatta och af kammaren godkända omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad bevillningsutskottet hemställt i förevarande utlåtande n:o 11, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren med afslag å utskottets hemställan bifallit den af herr Collander afgifna, utskottets betänkande vidfogade reservation.

Voteringen utföll med 104 ja mot 64 nej; i följd hvaraf utskottets hemställan af kammaren bifallits.

§ 6.

Herr *E. Sahlén* aflemnade en motion, n:o 177, om ändring af tryckfrihetsförordningen § 3 mom. 13, hvilken motion bordlades.

§ 7.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades:

Herr <i>C. G. Bäckgren</i>	under 14 dagar fr. o. m. den	9	dennes,
» <i>J. E. Centerwall</i>	» 14 » » »	9	»

herr	<i>C. W. Hultstein</i>	under 11 dagar fr. o. m. den 10 dennes,
»	<i>E. L. M. Hedin</i>	i Torp under 14 dagar fr. o. m. den 9 dennes,
»	<i>A. Olsson</i>	i Tyllered under 11 dagar fr. o. m. den 10 dennes,
»	<i>C. A. Carlsson</i>	i Hede under 8 dagar fr. o. m. den 10 dennes,
»	<i>H. Holmlin</i>	under 11 dagar fr. o. m. den 10 dennes,
»	<i>A. Andersson</i>	i Backgården under 12 dagar fr. o. m. den 10 dennes,
»	<i>O. A. Johansson</i>	i Dingle under 11 dagar fr. o. m. den 10 dennes,
»	<i>E. Svensson</i>	i Karlskrona under 12 dagar fr. o. m. den 10 dennes,
»	<i>P. Ersson</i>	i Vestlandaholm under 14 dagar fr. o. m. den 9 dennes,
»	<i>O. A. Brodin</i>	under 14 dagar fr. o. m. den 9 dennes,
»	<i>L. M. Kruse</i>	» 13 » » » 9 »
»	<i>M. Arkusiander</i>	» 12 » » » 10 »
»	<i>E. Poignant</i>	» 10 » » » 12 »
»	<i>C. W. Collander</i>	» 12 » » » 11 »
»	<i>H. Andersson</i>	i Nöbbelöf under 14 dagar fr. o. m. den 9 dennes,
»	<i>L. Dahlstedt</i>	under 12 dagar fr. o. m. den 9 dennes,
»	<i>N. Jönsson</i>	i Gammalstorp under 12 dagar fr. o. m. den 9 dennes,
»	<i>E. H. Sjövall</i>	under 10 dagar fr. o. m. den 9 dennes,
»	<i>O. Persson</i>	i Rinkaby under 10 dagar fr. o. m. den 12 dennes
och	<i>Esbjörn Persson</i>	» 10 » » » 12 »

§ 8.

Till bordläggning anmäldes följande inkomna ärenden, nemligen:

Statsutskottet memorial, n:o 44, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i vissa frågor rörande anslagen under riksstatens nionde hufvudtitel;

Bevillningsutskottets betänkande, n:o 12, angående vissa delar af tullbevillningen;

Andra Kammarens fjerde tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 16, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utarbetande af ett register öfver nu gällande administrativa, kamerala och ekonomiska författningar;

Andra Kammarens fjerde tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 17, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om ändrade föreskrifter rörande befordran till major på stat inom svenska armén.

Dessa ärenden skulle å föredragningslistan för morgondagens sammanträde uppföras framför de ärenden, som blifvit tvenne gånger bordlagda.

§ 9.

Justerades protokollsutdrag; hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 11,26 e. m.

In fide

E. Nathorst Böös.
